

Luceafărul

Martie sună

Martie de după al doilea război mondial! O epocă de plin tumult revoluționar. O epocă în care, datorită rolului conducător al clasei muncitoare, guvernul de largă concentrare democratică dr. Petru Groza a fost instaurat, asigurându-se astfel o dezvoltare armonică a noii societăți românești care se naște sub zodii favorabile. O epocă de luptă împotriva reacțiunii, sub toate aspectele, vizând toate planurile, hotărînd controlul muncitoresc în fabrici, exproprierea moșilor, refacerea economică a țării întregi. O epocă a spiritualității comuniste puse față în față cu multiplele probleme practice, fundamentale prin ineditul și marea lor suprafață de solicitare a tuturor forțelor. O epocă eroică în perspectiva timpului, de afirmare a omului comunist plenitudinar, singur în stare să descurce și să pună la punct mecanismul uriaș al tuturor straturilor umane, într-o sincronizare a istoriei însăși. O victorie netă, în toate sectoarele vieții, a partidului, definitiv asumat în rolul său de conducător lucid, unicul capabil să răspundă cu succes înalților comandamente ale progresului, ale bunăstării și înfloririi personalității.

Cînd își puteau alege mai bine țărani un timp pentru împărțirea pămînturilor?

Mai bine pentru că, după război, pămîntul este mai scump și mai sfînt, mai dulce la nară plămîntilor în zori. Mai bine pentru că, din învîrtirea stelară, sub auspiciile unui luceafăr mai curat, primăvara își instalează imperiul fecund. Mai bine, cu atît mai bine, pentru că, în Europa, la acea vreme, devenită istorică, cursul lumii lua o întorsătură hotărîtoare.

Fierul de plug mușca lacom. Se împlinea un ritual străvechi. Consecințele lui vor avea să se vadă.

Martie din totdeauna al cocorilor, al mieilor și al mirosului de coajă de salcie, amărui și parsiv, se umplea de un mare înțeles, devenit mai mult decît el însuși. A-l privi cu ochii de atunci înseamnă a rememora efortul întregii țării românești, condusă ferm de partid, pentru fundamentarea unei societăți mai nobile, mai generoase.

Era deci după război. Era deci primăvară. Și lumea nu putea începe decît de la bază, adică de la pămînt, de la legea lui firească și primordială.

Un pămînt pe care mai putea încă recolta neculeasă din vara trecută. Un pămînt cu arbori împușcați în picioare și cu gropi antitanc în care o apă limpede, a primelor ploii, aproape mir, aștepta în tăcere. Un pămînt care nu putea oferi încă burților goale decît piscătura amăgitoare a frunzelor de urzică. Plin însă de toate promisiunile anilor viitori. Și dovedindu-se, în sfîrșit, adevărat.

Ion al Glanetașului sărutînd o mină de pămînt, de parcă nu s-ar găsi pe cîmp, ci undeva într-o biserică aprinsă de Paste cu toate luminările, se strecura din adînc, încet, către buza orizontului. Țărani băboși, în vîntul albastru ca țeva de pușcă, își împărțeau pur și simplu pămîntul, măsurîndu-l cu încordată atenție. Singuri fiind, ar fi repetat, fără-ndoială gestul de legendă și mit.

Acești Ioni scriindu-și singuri viața...

Această Ioniadă despre care s-a scris încă atît de puțin...

Rememorăm totul de sus în jos. De la vîrsta noastră profundă către acel timp al începuturilor

Din perspectiva noastră, a marilor ogoare colectivizate, traversate de canale de irigație, din punctul de vedere al cooperativelor de producție înglobînd, la un nivel al vastelor realizări bugete de zeci de milioane de lei, privim cu emoție îndărat, spre rădăcina noastră comună trainică, spre adevărul pe care, încă din acea vreme, partidul comunist, cu clarviziunea sa integrală, îl știa atît de bine, slujindu-l atît de nobil. Și trebuie să mai existe, gîndim, afirmat de vreo grîndă a Muzeului Satului, unul din acele compase cu care țărani reîntraseră în drepturile lor legitime, în acel Martie de după al doilea război mondial, în acea primăvară a tuturor promisiunilor.

„L“

Prejudecăți sau „tabu“-uri...

Sînt convins că nicio altă prejudecată extra estetică n-a ridicat mai multe obstacole în calea dezvoltării firești a prozei realiste ca teama, de natură filistină, ca nu cumva reflectarea proceselor dramatice prin care trece societatea, într-o epocă în care revoluția nu se încheie cu preluarea puterii, ci abia începe, să nu apară „negativismul“. Insuși termenul e mai mult decît echivoc: din punct de vedere etic el presupunînd un fel de artist duplicitar, care pe de o parte își afirmă deschis adevărul la opera la care e antrenat întreaga societate, iar pe de altă parte cu o predilecție suspectă aceste aspecte care „negă“ sau „umbresc“ sau mai rău „denigrează“ această operă. Din punct de vedere filozofic o asemenea prejudecată înseamnă un straniu și paradoxal omagiu adus unei metafizici, destul de rudimentare, în virtutea căreia Binele și Răul sînt categorii pentru eternitate imuabile, pe care arta nu are altceva de făcut decît să le illustreze, în serii interminabile. Formularea care a făcut școală „tipic este esența fenomenului social“ nu este altceva decît teoretizarea acestei viziuni vulgare idealiste, ea implicînd „esențe“ care există, probabil din veșnicie, înaintea fenomenelor și care esențe odată definite de cineva devin normele actului artistic, îl condiționează și-i definesc valoarea socială. E drept că această formulare funcționa cu pretenție de adevăr absolut, într-o vreme în care despre „chibernetică“ se putea citi într-un „Mădicionar filozofic“ următoarea definiție, care pare de domeniu absurdului celui mai suferent: „CHIBERNETICA (de la cuvîntul din greaca veche care înseamnă diriguitor, conducător) pseudoshiință reacționară, care a apărut în S.U.A. după cel de-al doilea război mondial și care a căpătat o largă răspîndire și în celelalte țări capitaliste“.

S-ar părea că discutarea, sau chiar simpla pomenire cu titlu de anecdotic istoric, a unor asemenea viziuni despre artă și știință e o luptă cu morile de vînt, sau cu fantome apuse, și așa ar fi și, dacă ele

n-ar fi apărut sub eticheta marxismului, însemnînd nu numai o caricatură a lui, ci — în fond — o negare a capacității lui creatoare, niciodată închisă, niciodată stratificată. Iar dacă în știință din motive lesne de înțeles, asemenea formulări strigătoare la cer, n-au putut „opera“ multă vreme (pentru că, oricît de poetic ar fi abacul, el nu poate înlocui ordinarul) — în domeniul artei — și eu mă refer în special la proză — prejudecata „esențelor“ a funcționat multă vreme și mai funcționează încă și, în chip ciudat mai ales în raport cu proza realistă, aceea care ambiționează analiza incidentelor contradictorii ale individului cu societatea, cu istoria, cu marile mișcări spirituale declanșate de revoluția socialistă, pe toate planurile. Dacă în cazul unor lucrări mai mult sau mai puțin absconse, a unor experiențe abisale (termen lax și pretențios care acoperă în egală măsură și forarea straturilor adînci și tulburi ale conștiinței, dar și, nu odată, impostura grafomană) funcționează pudic reflexul caragialesc „E scris adînc“, teama de-a nu apărea demodat, inchiștat, tradiționalist, depășit, etc. etc., atunci cînd scriitorul abordează „marile subiecte“ sociale, prejudecata își face apariția: ea caută prototipurile liniștitoare, imaginea de Epinal, afișul, desaturarea liniară și previzibilă, conflictul simplu și mai ales rezolvarea lui definitivă, în așa fel încît ultima pagină să fie ca o lespede, iar morala fabulei clară: să nu furi, să nu ucizi, să-ți faci conștiința datorică. Din fericire pentru Om, nici istoria, nici destinul său unic și ireparabil nu pot fi închise în niciun fel de formulă: ele au o direcție și chinurile devenirii o noblete gravă și tonică. Ele cunosc mari înălțări și cumplite reversuri, a căror ignorare văduvește existența de plinătatea ei exemplară.

În ultima vreme, deși cu destule rezerve, justificare sau nu (dar asta e alta față de problema) necesitatea de-a aborda complexele aspecte ale vieții sociale se face simțită: cineva spunea pe bună dreptate

că „absența fenomenului social din literatură“ e și ea un fenomen social. În orice caz mi se pare evident că nici proza nici filmul — acest singur mare concurent și stimulator al ei — evită să atace, cu mijloacele artei, acele aspecte pe care, de pildă, presa cotidiană le relevă cu acuitate salutară. Am impresia că aici operează și nu în primul rînd în conștiința scriitorilor o altă prejudecată și anume absolutizarea ideii de generalizare în artă. Ea își are cauza într-o formulare nu dintre cele mai fericite a lui Gorki (a cărui operă e însă lipsită de aplicare a unei asemenea judecăți simpliste, făcută, probabil, într-un scop de popularizare a metodelor scriitoricești) și anume că tipul reprezintă suma tuturor trăsăturilor categoriei din care face parte. De aici ar rezulta că prezența într-o carte sau un film a unui... să zicem inginer necinstit, dezonorează și denigrează întreaga tagmă, și e necesar pentru restabilirea „adevărului vieții“ prezența a cel puțin doi ingineri cinstiți, ca și cum scriitorul s-ar ocupa de prezentarea monografică a tagmelor sociale și nu de demontarea mecanismului psihologic al necinstei (în cazul amintit de implicațiile — nu pe planul economiei — ci al relațiilor între oameni).

În orice caz asemenea tipuri de prejudecăți sînt mărunte și niciun critic literar care se respectă nu le-ar putea măcar formula, fără să se acopere de ridicol și de discreditare. În general însă critica se pronunță asupra unei cărți după apariția ei, iar prejudecățile acestei „mărunte“ funcționează înainte și nu odată cooperează la acolirea marilor frîmintări și la ancorarea în logunele mai comode ale cozului care, din moment ce se proclamă ca atare nu poate supăra pe nimeni, sau în zonele periferice ale existenței, poate mai pitorești, dar în niciun caz inedite, sau în experimentul strict formal, uneori strălucitor, dar oscunzînd în el tristețea neîmplinirii, a unei comunicări care-și evita propriul sens.

Titus POPOVICI

EUGEN
JEBELEANU

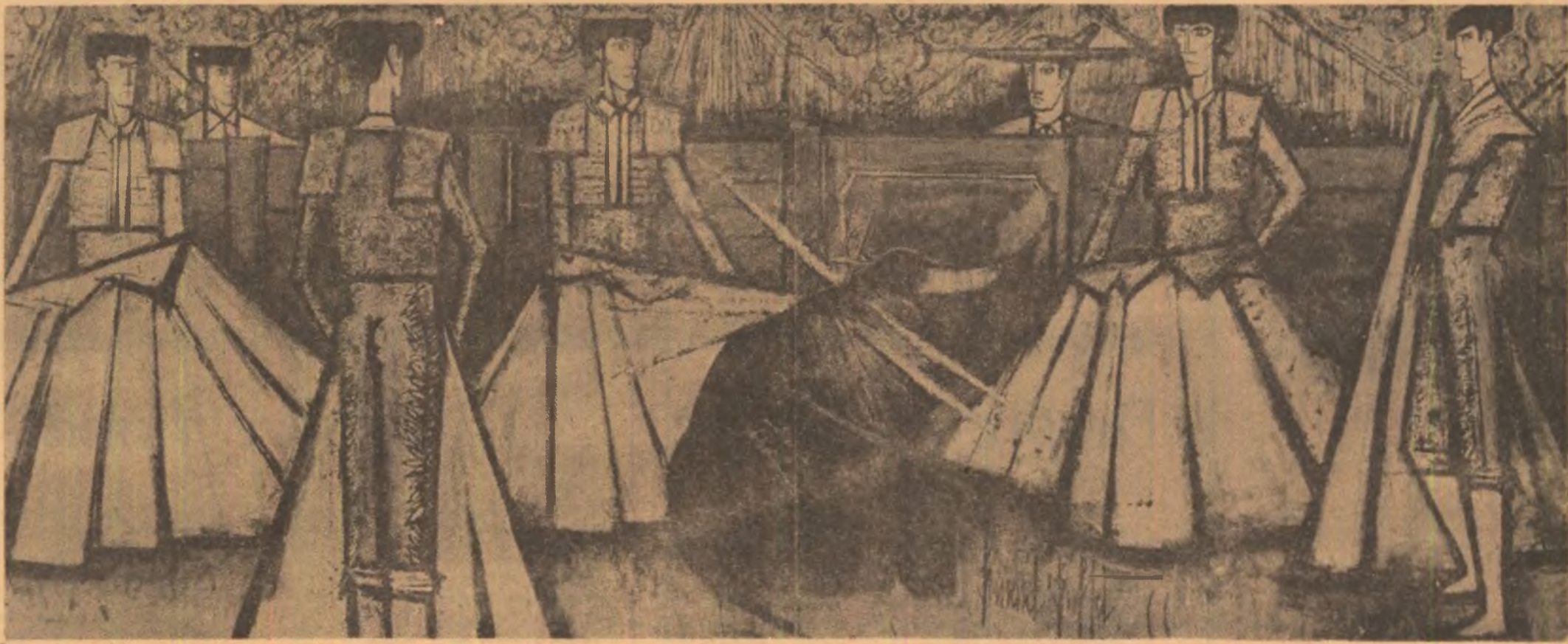
Ciudatul

Străin mi-este acest om,
dar el nu a venit cu fierul
în flăcăr,
deosebindu-se de tine,
dulce frate al meu.

Tu îmi șoptești că ești stropitoare
a soarelui,
și lumina ta îmi arde ochii
și lacrimile îmiourg.

Nu de bucurie, cum într-una
îi spui,
— privindu-mă cu dorul de a
mă vedea pe veci risipit —
lui, și lui, și lui

Ei bine, fie, căci o viață avem.
și această viață sfințită ia-o
tot tu
Însă văd că eu nu ți-ajung,
tu arzi totul.
Ei bine, nu.

BERNARD BUFFET (Franța): TOREADORI (In celelalte pagini, reproduceri din pictura modernă contemporană)

DIN SUMARUL REVISTEI

Proză de Constantin Țoiu

Poeți suedezi

Jurnalul unui martor ocular
de Teodor Mazilu

Cronica literară de Dan Laurențiu

GEORGE-VIRGIL STOENESCU

Pro patria

lubirea de neam
E umbra cetății culcată în noi
Pornită să cînte balada pe gură de rai
Și aburul aspru din nîmi la Dunăre
Și drumurile toate culese-n păduri
În cercuri pe pleoape sortite în grai
Să poarte-n picior otrava din zile...
În cruci pămîntene-n opritele ceasuri
Mărirea de țară împlinită se bate
Și curge pe cronici cu galbene file...
lubirea de neam e-o zbatere-napoi
E umbra cetății culcată în noi.

Atlas

Mă țin pe umăr nestatornic
Un vînt albastru de milenii,
Abis răsuflă sub armura
De patimi — asprele vedenii.

M-aș închina în scuturare
Să pierd cum cerbul din comori
În ceara timpului fecioară
Un cerc pecete de orori.

Mă doare cerul strîns în spaime
Pe buzele arse de timp...
Mă țin pe umăr nestatornic
Și umbră n-am și nici răstimp.

avant-
premieră
editorială

CRONICA LITERARA

mihail petroveanu
GEORGE BACOVIA

avant-
premieră
editorială

ALECU RUSSO

Scrieri alese

Col. Lyceum Ed. Albatros.

CONSTANȚA BUZEA

Agonice

Versuri. Editura „Mihail Eminescu”.

HARALAMB ZINCA

Crime de la 217

Cuprinde novele și un microroman pe tema spionajului și contraspionajului. Editura Militară.

STELIAN IONESCU-ANGEL

Astă-seară, cîntă Leonard

Editura Muzicală.

CARTEA LUI ION ARAMA, „CU BRICUL MIRCEA IN JURUL EUROPEI”. ANUNȚATĂ LA ACEASTĂ RUBRICĂ ÎN NUMĂRUL TRECUT, APARE LA EDITURA MILITARĂ.

Demersul critic avînd ca obiect dezvăluirea unui mare poet implică asumarea riscului dublu de a te adevca sau nu la realitatea Poeziei ca abstracțiune, ca idealitate pură, latentă, ce nu a coborît încă în forma particulară a operei și de a surprinde, apoi, în această formă concretă modalitatea specifică de a-și comunica originea ei inefabilă, idealitatea primordială. A parcurge acest drum de la posibil la necesar, de la haosul anterior creației la organizarea sa cosmică, în cuvînt, și a reitiera procesul invers fără grimasa pe care ți-o dă conștiința sfîșietoare că încerci miracolul imposibil al reducției antinomiilor, înseamnă să mai poți spera la conceptualizarea intuiției unui suflet, unui timp analog cu cel al operei cercetate. Dacă adevărul, a comoda cu poezia în general, cu fondul ei originar de idealitate nu se poate realiza decît pe calea intuiției, aceasta din urmă, pentru a parafraza o expresie cunoscută, va rămîne doar o atracție oarbă, incomunicabilă, dacă nu va fi dublată de un concept operînd la nivelul formelor concrete, al realului. Deci, ca să poți situa corect poezia între valorile spiritului și creația unui poet în poezie, a face o bună critică a liricii, trebuie să ai, ca să spunem așa, intuiția pentru transcendența realului și concept pentru realitatea transcendentului.

Aceste forme ale cunoașterii, după cum aminteam, nu acționează ca realități autarhice, într-un raport dihotomic, intuiția și conceptul în detectarea și exegeza poeziei se constituie într-un proces omogen, într-o desfășurare, deși secundară, analogă totuși datului, stării inițiale. Exigența se impune însă doar ca o normă absolută a adevărului comentariului la operă, în cazurile particulare ea se manifestă într-o pluralitate nedefinită, o nouă lectură dezvăluind alte ipoteze și întindecînd sensuri recunoscute anterior ca unice purtătoare de mesaj al adevărului. Astfel în se dezvăluie, într-o măsură de loc neglijabilă, și noua lectură a lui Bacovia de către Mihail Petroveanu, prin monografia apărută recent la Editura pentru literatură.

Din cele mai bune pagini ale cărții se simte că opera lui Bacovia pare o existență cu toate ușile deschise spre neant, iar viața sa nu a făcut decît s-o autentifice ca un document, ca o umbră ce și-a însoțit cîndva stăpînul cu umilința și devoțiune, pentru a dispune cu o discreție desăvîrșită la primul gest de impaciență al acestuia. Lirica bacoviană este atît de elementară, atît de adinc și s-au scufundat izvoarele în timp, încît viața autorului ei ni se pare un avarat incredibil al unui spirit tragic ce a avut capriciul funambulesc să se încarneze într-o mască anonimă pentru a-și deruta semenii. Bacovia ni se pare un mit, el nu există, opera lui și puternică și reală, fără a înțelege prin aceasta că acceptăm împreună cu Mihail Petroveanu remarcă lui Tudor Vianu amintită în Cuvînt înainte după care „lipsa de îndemn de a-l cerceta (pe Bacovia) în ipostaza sa umană provine tocmai din faptul că îl găsim în întregime în opera sa”, întrucît orice operă autentică rămîne inexplicabilă prin viața autorului ei, și invers. Sub acest aspect, pri-

mul capitol dedicat biografiei poetului, redactat cu sobrietate și măsură, ne-ar fi putut indica o pistă pentru grandioarea umilinței, dacă Mihail Petroveanu nu ar avea aerul, uneori, că este un medic prea sănătos, cu reflexele sportive și intacte, pentru a se abandona nimicirii aproapei lui, concretă și absolută. Această detașare, acest recul al criticului ce se însinuează printre rînduri în fața unei existențe autentice în drumul său către moarte s-ar putea explica, și nu neapărat și justifica, prin eroarea de materialitate goală a instinctului său de conservare, acceptînd cu mai multă ușurință, poate chiar cu o nemărturisită dar evidentă voluptate, forma ideală a golului, a pustului din care a plecat dezamăgita ultima flință ocrotitoare. De altfel, postularea și apoi impunerea izolării omului în lume, respingerea oricărui ideal protector extramundan, amurgul zeilor ca prelungire a umanului ar valida un nou antropocentrism, fără iluzii, dar cu orgoliul nemăsurat al individualului, un orgoliocentrism de factură satanică. Mihail Petroveanu explică această singurătate resimțită de poetul modern în aglomerarea terifiantă a orașului prin exemple unor damați ca Baudelaire, Verlaine sau Rimbaud, la noi cu simbolizii Tradem, Iuliu Cezar Săvescu, Ștefan Petică, Bacovia sau Minulescu, Adrian Maniu, Ion Vinea, cu o notă acută spre determinismul social: „poezii sfîrșitul de secol devin prizonierii lanțului de contradicții originare, a confruntărilor cu sine, al unui dialog cu atît mai tragic, cu cit este mai lucid. Căutînd să-și delimiteze un teren propriu între poziții, și clădesc din poezie o lume suficientă și singur, dotată cu virtuți compensatoare față de o realitate ulcerantă. Este tendința de refugiu în teritoriile indefinite ale idealului pur, restaurator de armonie și frumusețe. O altă tendință, explozivă, fiindonul ignorat al senzației, va cultiva pînă la limita morbidului, a viciului sau epuzării blazate, voluptatea simțurilor. Pornind pe antenele gustului, văzului, mirosului, nostalgiei unității pierdute a omului vor exalta principiul corespondențelor dintre senzații (Baudelaire), văzută ca o formă a magiei sau alchimiei. Clarvăzătorii rămîn însă martorii singurătății pustiltoare a eului, care, izgonit dintr-o societate aberantă, răsturnată, absurdă, este constrîns să împlinească, fără resurse de sprijin și refuzînd cu un curaj existențial orice paleative și orice soluție de evaziune, asaltul neantului, teroarea de a trăi (exista) într-un univers al descompunerii, al morții. Cel mai aproape de această treaptă supremă a conștiinței existențiale a fost Bacovia” (p. 93-94).

Analizînd cu minuție simbolismul poetului, valorile prin care acest curent își trăiește ecoul în opera sa (cromatismul, transa florală și muzicală, reflexul social anti-burghez), Mihail Petroveanu îl singularizează pe Bacovia de confrății întru doctrină prin acuitatea modernă a crizei sale de conștiință, prin sentimentul tragic al vieții trăite ca *Sein zum Tode*, existență pentru moarte, în formula lui Heidegger. Inrudea dintre Bacovia și

Eminescu, constatată de critic mai înțil la nivelul romanțelor de iubire și crispărilor, indignărilor sociale, este înfășurată mai departe, spre fondul comun originar al lirismului celor doi mari poeți și exemplari pentru literatura noastră, cultul morții, al funerariului, în variante cu finalități opuse: la Bacovia ca element dominant, înșinat ca o permanență a vieții, ca realitate cotidiană înșurmontabilă, fără orizonturile salvării (spuneam că opera lui pare o existență cu toate ușile deschise spre neant), la Eminescu unica realitate eliberatoare de iluzia vieții; la Bacovia moartea este un eșec absolut al vieții, la Eminescu ea apare ca un triumf absolut al acesteia.

După fixarea cadrului general al reperelor definitorii pentru arta lui Bacovia, Mihail Petroveanu, în capitolele IV și V, *Universul poetic bacovian* și, respectiv, *Ars combinatoria*, întreprinde o exegeză atentă și aplicată a liricii acestuia, a obsesilor sale fundamentale și a nuanțelor mai semnificative. Astfel halucinantul erou al *Plumbului* trăiește disperarea prizonierului în propria sa locuință („celula cotidiană”), pentru a face apoi încercări la fel de disperate, de sortite eșecului, în peregrinări citadine, în orașul de provincie, infernal și închis ca un labirint din care a plecat pînă și minotaurul (acesta încă mai avea la sine o putere extramundă, o forță împotriva căreia revolta și moartea omului puteau fi de o tragică demnitate), cu sordidele circiumi, taverne, grădina publică și abator. Viziunea tanatologică a descompunerii peisajului monstruos înregistrat de sensibilitatea unui ghem de protoplasma, cortegiile funerare colindînd străzile cu o indiferență a locului comun, banalitatea ridicată la rangul întâmplărilor atroce prin repetiția și precaritatea ei dezolantă, are efectele unei țări pustii, halucinante. Pendulînd exasperat între toamnă și iarnă, universul bacovian se sufoacă și în perspectiva unui timp fără devenire, stagnat într-un prezent etern ca și cum s-ar fi scufundat în uitare. Aici ar fi trebuit subliniată mai puternic cauza sugestiei de materialitate disonantă a poeziei lui Bacovia: lipsa de perspectivă — în viitor ca și în trecut — face ca imaginile să rămînă brutale, fidele percepției imediate, în prezența materiei lor reale; ele nu se pot diafania, idealiza ca în reprezentările trecute ori viitoare. De altfel, Mihail Petroveanu notează undeva fenomenul că Bacovia, în tentativele sale de reconstrucție fictivă a lumii — păstrăm accepțiunea convențională a termenului, căci toată poezia sa nu este decît o ficțiune, o invenție a propriei sale realități — eșuează, nu ne mai apare ca plauzibil.

Sentimentul morții domină lumea nevrotică a lui Bacovia. El bîntuie în toate regnurile, animalul și vegetalul se metamorfozează în mineral, iar acesta se lichefiază pierzîndu-se într-un neant absolut, fără iluzia supraviețuirii nimănu. Moartea bacoviană are greutatea plumbului de parcă poetul nu ar fi fost vegheat nici de dumnezeu, nici de diavol, ci de propriul său cadavru. Existența, atît cît a mai rămas din ea nedevorat de neant, este percepută ca o surpriză deconcertantă și, pentru a-și

anula un posibil efect de vitalitate, se autoparodiază, se neutralizează într-o mistificare uluită de ea însăși. Iubirea poetului nu poate fi imaginată altfel decît tot ca o formă a morții. Criticul observă că aceasta, în concepția implicită a poetului este „cea mai amăgitoare dintre măștile neantului” (p. 179), sortită dinainte unui eșec absolut. Sufărînd acestei lumi în drum către moarte și-a găsit și „cheia muzicală: în h!, în ha”, adică un hohot sfîșietor ce se autodistrugă prin ironie. Aici Mihail Petroveanu apără autenticitatea poetului împotriva acuzațiilor de teatralitate, cabotinaj, mască, nesinceritate etc. (G. Călinescu). Problema este complet falsă, de la Baudelaire și Edgar Poe, cel puțin, știindu-se că sinceritatea și presiunea afectivă nu sînt cele mai favorabile vestale ale poeziei, aceasta înălțîndu-se, edificîndu-se mai totdeauna din calcul rece și elaborare sistemică. Cu atît mai puțin poate intra în discuție sinceritatea la un poet ca Bacovia a căruia viață și energie a disimulărilor ni se relevă cu totul eclipsate de grandioarea operei sale. Nu se înțelege prea bine ce înseamnă hiperrealismul definitoriu pentru modalitatea vizionară a lui Bacovia, deși ni se spune că ar fi rezultatul potențării maxime a unor date extrase din real. Termenul nu e departe de suprarealism, deși semnificațiile par cu totul deosebite la prima vedere. Conceptul pentru realitatea transcendentului, într-o poezie lipsită de transcendent, e drept, a cărui necesitate o postulam la începutul acestor rînduri, ni se pare încă nesigur. De altfel, mimodrama de care vorbește Mihail Petroveanu, deși ea se sprijină pe o frecvență a gesturilor impresionantă la autorul *Plumbului*, nu se poate desfășura, realiza decît în interiorul limbajului liric, al discursului, al logosului, și aici criticul ar fi trebuit să dea mai multă atenție destinului de catobasia al poeziei lui Bacovia. Dacă este adevărat că, așa după cum se argumentează în ultimul capitol, Bacovia astăzi, eroul modern are de ispișit un păcat originar de care însă nici nu se simte vinovat, ba chiar îl ignoră cu desăvîrșire (Kafka, Beckett, etc.) eșuînd și mai lamentabil sub gheara unui destin de neidentificat, cu atît mai mult traiectoria existențială și literară a lui Bacovia ar fi ilustrată din plin și în această perspectivă. Este mai presus de orice idioală că sub raport estetic, între *Plumb* și *Stăne burgeze* se constată o curbă descendentă, coborîtoare, de parcă autorul ar fi vrut să sugereze că nu numai viața sa se îndreaptă către moarte (*Sein zum Tode*), ci că însăși poezia lui ar trebui să figureze ispișirea aceluiași păcat originar, vina de a se fi născut, dizolvîndu-se în puritatea absolută a neantului.

Monografia lui Mihail Petroveanu, *George Bacovia*, făcînd abstracție de unele locuri comune, introduse poate din nevoia de a explica diferite confuzii ori ipoteze vari, dar oricum inutile, și sprijinindu-se pe unele capitole realizate integral (mai ales *Universul poetic bacovian*, *Ars combinatoria* și *Bacovia astăzi*) ni se relevă ca o șansă fericită de interpretare a celei mai tragice conștiințe din poezia noastră modernă.

Dan LAURENȚIU

STENDHAL

Minăstirca din Parma (2 vol)

Col. „Lyceum” Ed. Albatros.

ALICE DULUBEI

Teatru

Ed. pr. literatură.

ION TOPOLOG

Denso

Roman. Editura „Mihail Eminescu”.

SCRITORII CARE AU CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE SÎNT INVITATI SA ANUNȚE LA SECRETARIATUL REVISTEI NOASTRE TITLURILE RESPECTIVE, ÎNSOȚITE DE UN PORTRET FOTO, PENTRU A FI ANUNȚATE LA RUBRICA AVANTPREMIERA EDITORIALĂ.

MANUSCRISURILE NEPUBLICATE NU SE RESTITUIE RUGAM COLABORATORII SA NE TRIMITA LUCRARILE DACILO-GRAFIATE.

Despre înțelegere și vanitatea iertării

Mulți oameni se pun că „nu sînt înțelegi”... Dincolo de banalitatea ușor ridicolă și sentimentală a unei asemenea mărturisiri, trebuie să recunoaștem un dram de adevăr. Ocupați pînă peste cap cu „viața noastră interioară”, nu avem timp să înțelegem pe alții — și — din această indiferență se naște, cred, și plăcerea de a da sfaturi.

Nu e vorba să fim toleranți cu erorile altora — asta n-ar fi decît un fel de filantropie etică — nici de o generoasă și superioară iertare, care poate să fie o decorație ce ți-o acorzi singur, ci de a înțelege pur și simplu ce se întîmplă cu ceilalți. A înțelege nu înseamnă neapărat „a te pune în pielea celuiilalt”, ci a trăi cu intensitate eroarea, fără să stabilești cui îi aparține.

dependentă de cei care a comis-o. Adeseori ni se întîmplă ca, ascultînd greșeala cuiva, să simț cum se naște brusc în mine o stare de mare indignare morală. Cînd însă acest acvnt etic neașteptat îmi devine suspect. Observ ca el s-a născut în mod arbitrar, s-a improvizat numai din nevoia că ceilalți să pară și mai ridicol, să poată fi judecați cît mai de sus. După ce sentința necruțătoare e dată, starea de absolut etic dispare, absolutul acesta artificial și improvizat n-a avut decît misiunea unui căldu. Cum a ghilotinat, cum a și dispărut... Cînd descoperim întinericul celuiilalt, uităm de întinericul nostru, devenim cei mai nobili oameni din lume, asta ne aduce o senzație de înșelătoare și privoli superioritate, dar ne îndepărtează de înțelegere.

A nu înțelege eroarea celuiilalt — mă refer desigur la acele inevitabile greșeli care pot apărea chiar în cele mai perfecte relații umane — e și un act de lașitate. Ne e frică să ne descoperim cumva — mergînd în adine, că eroarea celuiilalt este, într-un fel și eroarea noastră, sau în primul rînd eroarea noastră. Din această frică refuzăm să înțelegem și transformăm frica într-o teribilă intoleranță. Intoleranța rece și arbitrară e adeseori teama de a-ți sonda propriul tău abis

Despre fumat

Tot încercînd să mă las de fumat, am început să mă analizez, să mă întreb de ce anume fumez, etc. etc. În fiecare zi mă îmbogățeam cu o observație subtilă pe această temă. Fumam și mă analizam cu egală plăcere. Aș fi putut, cred, să scriu o năvălă reușită pe ideea tristă „a ultimei țigări”... Poate că un om sensibil s-ar fi lăsat de fumat, zăduzit de lectură. Înțelegem că fumatul e o obicei — și, mergînd mai departe cu analiza — decretat „că orice obicei e un viciu”. Mulțumit de

Jurnalul unui martor ocular

această concluzie mai aprindeam o țigară. Înțelegem desigur și vidul interior care mă silea să caut cu febrilitate pachetul cu țigări Sondanu și adolescența, prima țigară fumată pe ascuns, cu toate implicațiile de rigoare. Analiza — nu greșesc — era perfectă. Cu toate acestea nici prin cap nu-mi trecea să abandonez fumatul. Aveam impresia că o asemenea operație pot s-o fac ușor ori cînd; deci nu e nici o grabă. Observ însă că cineva, care nu-și pusese nici o problemă

metafizică în legătură cu fumatul, care nu făcuse nici o legătură savantă între tutun și vidul interior, care nu se introspectase de dimineața pînă seara, abandonază pur și simplu fumatul. Nici nu m-a anunțat în prealabil. Am aflat asta mult mai tîrziu.

Da. Nu mai fumez... Nici o analiză. Nici o condamnare a acestui viciu. Pur și simplu nu mai fuma. El nu s-a analizat, el a trăit și atîta tot. Dacă nu trăim cu intensitate o problemă de viață, zădărnice încercăm să înlocuim viața cu analize subtile. Păcătoasa de introspecție se naște. Tocmai cînd noi, în adine, refuzăm să privim un fapt drept în față, cu ochii deschiși, cu toată gravitatea. Din această incapacitate de trăire se naște plăcerea și dorința noastră de analiză. Ceea ce nu trăim, simțim nevoia să analizăm, să tragem concluzii, să adunăm observații. Analizăm, ne introspectăm, analiza devine o plăcere ca și fumatul, analiza se transformă într-un tabiet, ca și fumatul... După o țigară bună, o analiză penetrantă... Chiar și conștiința ineficacității analizei e un calcul al minții, nu un adevăr trăit. Chiar și condamnarea cea mai severă pe care

ne-o facem nu e decît o formă de complicitate cu viciul nostru drag.

Acele foarte puține lucruri pe care cred că le-am înțeles, sau pe care cred că le-am înțeles, au fost cele pe care le-am trăit cu intensitate; o dată ce le-am trăit n-am mai simțit nevoia să le mai analizez. Înțelegerea era în însăși trăirea faptului. Nu poate exista separat, independent faptul — și, a doua zi dimineața, înțelegerea lui. Intensitatea trăirii lui era una cu înțelegerea.

De aceea pot să-mi dau seama ce greu și miraculos în același timp e să trăiești un lucru și ce frivol și fără sens e să te pierzi în analize oricît de subtile. Cunoșc oameni care de atîta introspecție s-au îmbolnăvit... E aproape comic să vezi cum unii oameni încearcă să înțeleagă cu disperare lucruri pe care în schimb nu le-au trăit. Analiza e un exercițiu care se realizează în gol, fără să aibe la îndemînă materia primă. Dacă n-am înțeles un lucru cînd l-am trăit, sau nu l-am trăit cînd ne-a fost dat s-o facem, e foarte puțin probabil că-l vom înțelege a doua zi dimineața în pat, storcîndu-ne creierii.

Teodor MAZILU

bătrîna ducesă

TRESTII CU UN MURMUR VERSATIL

Furtuna se dezlănțuise în zori și mă prinsese dormind pe galeria de lemn acoperită de crengile vetei sălbatice. Era în iunie, la solstițiu, un dezechilibru brusc al dreptei împărțiri efemere ca orice egalitate, tunetele și trănătele subliniau acest lucru. Rafalele de vînt pulverizau stropii de ploaie printre frunzele puternice ale verii care mă apăraseră un timp, (cred că mă apăraseră) cum dormeam întins în șezlong somnul meu de vizuimă. Înainte de a țipi, știu că la asta mă gândisem ultima oară, lăsînd pleoapele în jos peste stele, cum poți să fi într-un birlog, într-o vizuină căptușită de frunze, fără privind cerul instelat. Mă trezisem nădat de ploaie și mai stătusem o vreme în bătaia picăturilor, primind cu o plăcere speriată biciuirea, cu ochii deschiși în întunericul răcoros al zorilor de iunie mirosind a petunii, zicîndu-mi, murmurîndu-mi sau doar ascultînd glasul, nu contează: „tu ești ori țap ori duhovnic” — vocea șarpeului părăsind pielea moartă, plecînd renăscut mai departe în ezecia științietoare a lumii.

Trăsesem șezlongul mai lîngă perete, lîngă scoarța de var a peretelui pe care am pălîit-o cu palma ca să-mi dau seama dacă ploaia ajunsese pînă acolo, iar suprafața ei nepretenoasă îmi dăduse din nou vetea aceea rece, impunătoare, „mai e totdeauna, băiete, ceva și în afară de tine”. Dar vijeliile se oprise în cele din urmă, nu de fapt, oricum vîntul avea o presiune normală, făcînd crengile vetei să se agite ușor, cu un fîșit întîm de toamnă; era frig, frig de a binelea, parcă ar fi venit toamna, ploaia stătuse în mod cert, dovadă fîrtilul cîmșelui din grădina alăturată ce se auzea atît de clar, însoțit de aliorul violent al petunilor — trebuia să i se pună, în sfîrșit, robinetul, o garnitură; și stăi în casă cu doi bătrîni maniaci, fiecare cu ale lui, bătînd cuie, dregînd, prefăcîndu-se că mai au o groază de făcut, cînd nu mai e nimic, dar absolut nimic sub trecerea niveatoare a timpului, și niciunui să nu-i dea prin cap măcar să repare cîșmeaua...

Lumă în primire, resemnat, încă o zi de ședere și de nemiscare forțată. Furtuna trecînd, nu-mi mai rămînea decît să aștept răsăritul, dacă avea să fie vreunul. Pe urmă, ca în fiecare dimineață, pe galerie va leși înfi bunicul cu Greta în brațe, pisica lui albă, apoi și tata și vom bea cafele și vom mîncea dulceață, părăsîndu-ne iar mie care nu mi se întîmplă nimic, decît în vis, mie îmi va veni rîndul să povestesc ce-am visat (se-ntîmplă des nici visuri să n-am, și-situcii inventez). În dimineața aceea era simplu: îl visasem pe Sterică, bunul meu prieten din copilărie, și monumentul cu vulturul care vorbea. Era monumentul eroilor din țîrgul nostru din care plecaserăm imediat după război, o coloană urîtă de marmoră neagră și cu un vultur țînd în pliscul căscat o cruce și un bec electric ascuns într-un petec de cîlofan roșu, cel mult dacă-l vedeam o dată pe an arzînd de ziua eroilor, după aceea nu mai era dîm decît să tragi în el cu praștia, iar eu cu Sterică trăgeam, dacă îl nimerisem, scotea un poem de dop smuls cu țîrbucul, ca și cum pasărea ar fi cloncănit deodată, pînăndu-ne în vedere ceva, și, în vis, ne puseseră, adică ne avertizaseră, de fapt, nu pe nîmpe, pe celălalt: „Ascultă, Sterică, — spusese rîspicat vulturul scupînd din plisc unul cîte unul cioburii becului spart — să nu te prind că te duci simbătă la gîrlă că te-neci”. Apoi pe rambleul înalt al căii ferate apărase gîzarul lung de bărgan.

Ațipisem din nou ghemuit în șezlong și se făcea că soarele cîmpiei răsărea printre cîștele negre și printre cabinetele frînarilor, împiedecînd răsăritul, făcîndu-l bucați-bucați, era ca atunci cînd fugeam spre țîrg să țip ajutor, Sterică se-neață, și trenul îmi bara trecerea, iar cînd tata întîi, nu bunicul, a strigat bunul dimineață, ieșind pe galerie, și m-am trezit iarăși după un somn scurt și adînc, somnul din zori, înfășurînd în frîgul răsăritului meu ca într-o rasă aspră de călugăr (ori într-o piele de țap ori duhovnic, tot una) ziua era senină, frumoasă, una din acele zile cînd oamenii spun, cerul curat nu se teme de trănțe.

Bătrînul făcea exerciții de înviorare pe galerie. Firul de apă al cîșmelei se auzea cîzînd pe lespezea de piatră între flori. Făcea gimnastică în halatul lui vechi chinezesc de mătase galbenă cu doi dragoni negri pe spate care se luptau, mama nu putea să suporte halatul acesta, spunea că e de actor ori de cîntăreț de operă, în orice caz nu de profesor, și încă de unul care predă Rezistența materialelor la politehnică, dar de cînd mama murise, tata îl purta zi de zi, era ca și cînd și-ar fi regăsit libertatea. În picioare avea papucii săi moi de voiaj, cumpărați odată cu halatul — pe căptușeala picului, tot de piele, încă mai vedeai scris șters „Djaburov”, numele unui magazin de lux din capitală dinainte de război. Un bărbat trebuie să aibă câteva lucruri fine, îmi explica el, deși asta suna mai curînd ca justificarea unei slăbiciuni, cum și-ar fi apărut cochetația în fața mamei, dacă ea ar mai fi trăit.

— Te-ai lămurit, sper, cum e cu cele trei Sigma, începînd cu conversația ca în fiecare dimineață, după cîteva observații asupra furtunii și ploii — gîfînd ușor de efort și netezîndu-și cu amîndouă palmele firele rare de păr de pe cranial pleșuv. De cînd ieșise la pensie și nu mai avea audiotir, îmi ținea aproape zilnic prelegeri de Rezistența materialelor „pe înțelesul oricui”. Eram încă amorfizat de frig și am aprobat morocnă. Exact ce asta nu-mi ardea, de cazul celor trei Sigma.

— Cel mai interesant totuși, ca valoare morală, rămîne Sigma de rupere, continuă el să vorbească singur, înviorat de aerul proaspăt, rezistența materiei capătă deodată un curaj omenesc, ceva sloic, ceva din Seneca... momentul în care otelul cedează, nu înainte de a se mai cabra o dată, de a se întări o cîncădare supremă, ca a oamenilor înaintea morții, plusul acela brusc de luciditate, cînd îți amintești într-o secundă toată viața, și ce este cînd este faptul că materialul, deși nenatural, are o comportare similară cu un comportament natural — materialul, creat de om, parcă ar fi împrumutat caracterul omului, și-l împrumută, efectiv, tot ce se construiește sintem tot noi, oameni, văzuți în ipostaze diferite — soarta noastră este comună, a materiei vreau să spun și a spiritului, aproape aceleași legi.

Am întors capul și l-am privit. Totuși, oricît de pisălog ar fi fost, vorbea frumos cîteodată, nu puteam să n-o recunosc. Și teoria aceea a lui cu „cineva care înghite prea multe”, căruia îi este dat să rabde ceva peste limita de răbdare omenescă general admisă ori presupusă. Cu podul de fier peste care trupa nu trebuie să treacă niciodată în cadență, ei în pași civili, de plimbare, cit mai prefăcuți, pe furii, ori tiptil, dacă se poate, pen-

tru a înșela înghetarea, sau jocul rezistențelor de sub picioare, joc hotărît să cedeze pînă la urmă și să se rupă, în fața unui ritm prea insistent mecanic și prea brutal, în exercitarea sa îndelungată (ritm cu totul străin de alcătuirea naturii fizice universale, îmi atrăgea atenția)... acel om suportînd, nu prea multe — diversitatea putînd fi totuși salvatoare, ea înscrîndu-se, de fapt, în legile jocului — ci prea mult, adică una și aceeași mișcare imposibilă, în mod mecanic și stupid repetată asupra lui, cu toată obsesia, cu toată presiunea exercitată asupra unui singur punct de lașăbit... în fine, omul acela cîrpa cînd nici nu te aștepti (fata habar n-avea că exact așa aveau să se întîmple lucrurile și cu el), tot astfel cum trupa plecînd într-o prea frumoasă dimineață cu soare la instrucție și cîntînd în cadență marșul ei bărbătesc și avînd o încredere perfectă în podul de care se apropie și peste care a trecut de atîtea ori nepăsătoare, cu aceeași mișcare viguroasă, rap-rap-rap-rap, mișcare ce ne umflă pieptul de mîndrie la parăzi... e bine, podul, în fața unei asemenea lipse de finețe, nu mai vrea, podul nu mai suportă această mișcare, prea lipsită de subtilitate, podul nu mai vrea să-i aude pe trupele răcnînd: O fată blondă și drăguță o dată trecea... și se duce dracului, „fleșează...” zicea tata, care studiasse în Franță, „il a un bref tre catastrophique desir de flechissement... o dorință de a nu mai lega mai del, și se dărmă cu o dezordine a liniilor de sprijin și cu un vacuum imposibil de imaginat, pentru că niciunul nu putuse să-și facă pînă atunci o imagine a procesului lent de slăbire a rezistențelor și de uzură a materialelor, prin exces, prin lipsa de grijă și prevedere. Destinul — adăuga el patetic, cu una din comparațiile lui pedante de om de știință ispitit toțiși de literatură — e cîteodată un comandant cu pieptul aurit care trece peste noi prea semeț și prea apăsător, cu grija de a păstra un ritm al lui, numai al lui, obsesia sa, dar și spinările noastre, îi spun, ca și metalele, au legile lor precise, iar cînd ele vor renunța de a mai fi pod, un pod de carne pentru pașii aceia grei și gigantici...

„Pascal” — suflasem în ziua aceea ca o parolă salvatoare, privind drept înainte printre crengile de viță sălbatică spre curgerea din grădina amîndîndu-mi picturile scurse de pe lopata vislei rezemată într-o zi de reverie pe marginea luntii, cînd, apa prelînsă în soare, strop cu strop, înapoi în iaz, de pe metalul protector al lofeții, bătut în țînte și care scilpea, dînd fenomenului nîmbul unei revelații, făcîndu-mă să înțeleg că nici o izolare nu-i posibilă și să înțeleg unitatea și legea căderii, ori readunării la loc, legea întoarcerii în matca comună și ce anume condiționează sfîșierea brutală, izolarea trecătoare a picăturilor distincte, grăbite să reîntre în somnul elastic și unit al apei; și iazul cînd secase și mă plimbasem peste mîlul de pe fund uscat, cenușii și pleznî în toate direcțiile, un desen cu figuri ca zău dintr-o ceașcă de cafea, iazul cu patine de os, iarna, înaintea de a se transforma, rea lui într-o spinare vîntată de gheață, înghăduindu-ți (la fel ca un pod) să ațingi în linie dreaptă, fără nici un ocol, punctele cele mai îndepărtate unul de altul; iazul, vara, nu gîrla gălăgioasă, cu țigăncile goale de la Cotul țiganilor, cu Gioaca născîndu-mă în întunericul din becul nunții de joi unde fusese un domnișor alb, domnișorul lor alb și dornic de amestec; iazul, vara, cu cealaltă parte sau față a verii mele, de fugă și teamă, ademenit de trestie aurii și sticloase, de șoapta lor trădătoare, de murmurul lor versatil...

„Pascal” — spusese traversînd în memorie iazul pe patine de os ca iarna, direct, cînd, cu spaimă, îl străbăteam pe linia care vara cerea cel mai mare ocol, trecînd peste suprafața lui lucioasă, cu peștii cîrcindu-se deasupra, de la firul neîntrerupt al cîșmelei, pînă la corul trestilor comăndînd tragedia. „O trestie flexibilă care se îndoaie, fără eroic, „Sigma de rupere” al otelului — stabilisem fulgerător legătura. Fusese o concesie făcută tatei, spre a-i da curaj, deși nu credeam că flexibilitatea poate fi o victorie.

Bătrînul bătrînului, bunicul adică, venise cu dulceața și cafelele.

Împărțea bombăniind farfurioarele cu dulceața preparată de el. Era de vîșine, dulceața care-l plăcea cel mai mult. Am dus la gură lingurița cu boabele negre, scofilite, înecate în sirop. Eram ca niște prunci mici de faraoni, fierți de bunicul, preparați după chimia lui de preot destrăbălat al plăcerilor rafinate. Tata se dusese o dată la Lupeni să verifice galeria nouă a unei mine, stătuse 20 de ore sub pămînt, Credea că nu mai vede lumina soarelui, atunci intrase prima dată în subteran, și ieșind, direct în mijlocul unei cîmpii cu livezi printr-un alt puț, decît cel pe unde coborise, văzuse la suprafață în plină natură un vișin copt — „era vișinul prototip, vișinul unic din rați”, spunea el cu grandilocvența lui. Am lăsat jos dulceața, cu un pelerin obosit, un pelerin umil al țării, care, neprevenit, merge și merge (plăcere a nișcării, atît de refuzată mie) în fecce pas fiind o descoperire care nu intră în nici o alcătuire sigură: capane doar, mereu capcane, vesele, îmbietoare, tufșuri răcoroase în umbra zilei, unde scilpea ocoli batjocoritori sau tulburi, făcîndu-ți semne complice, n-am murit, n-am murit, cine crede că am încetat să mai fim, se înșală, nu vom muri niciodată, sintem, sintem aici, silfi, naiade, satiri, propriile noastre fețe și înfășurări refuzate, din ipocritie, din degenerescență și pe care noi vi le păstrăm, vi le păstrăm, să vi le restituim cînd vă veți întoarce la noi, cînd vă veți da seama cît ați gresit... Am bătut un pahar cu apă. Bunicul, după ce ne servise scoase un scaun pe galerie și se așezase între noi cu Greta în brațe. Tata detesta pisicile, suferea de astmă. Se plîngea că lasă peste tot fire invizibile de păr pe care le înghiiți fără să știți, obținînd totul în organism, înotînd nevăzute și în sosurile mincărurilor. Mă așteptam să spună strîmbîndu-se: „Fuși cu pisica dumitale de-aici!” dar se stăpînea. Greta, da, stăpînea cheia lucrurilor. Greta înfășurată în bandetele unse cu dulceață de vișine de bunicul, Greta, necredincioasă.

„Pe timpul meu” — vorbea bătrînul. „Pe timpul meu”, răspundea bătrînul bătrînului. Ce nu încăpuse în anii nici una dintr-ele, rămăsese închisurire: povești, cum ar fi fost, dacă n-ar fi fost. Trebuia să mă pregădesc să încep să spun și eu într-o zi, „pe timpul meu”, să intru în libertatea tristă a unei povești, iar timpul meu era gîzarul de bărgan, sau gîrla, sau disprețul cîmpiei.

Soarele bătea în crengile vetei, luminînd galeria cu pete tremurătoare. Priveam trecutul printre frunzele puternice ale verii...

NUNTA DE JOI

În vara de demult, cînd se înecase Sterică, ședeam în pintecul Sărății, bolborosînd cu

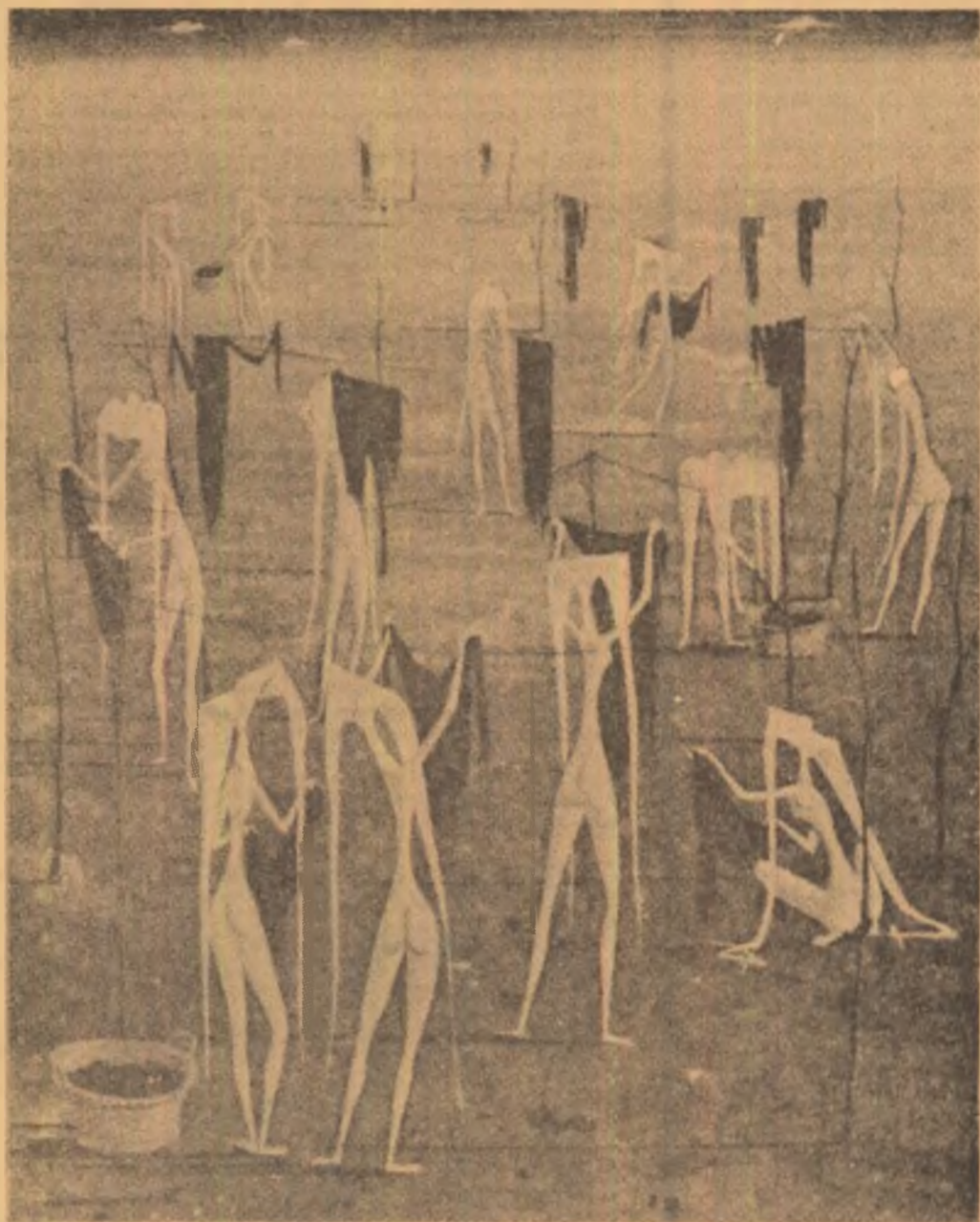
de CONSTANTIN ȚOIU

apa pînă la buze, cu nisipul surpîndu-se sub tălpi, duși de curent spre Cotul țiganilor, spre locul lor alas, rezervat ori impus, privînd de la cotul nostru mai vechi și mai larg, al românilor, țigăncile goale, peste fața gîrlă plină de dire lungi de piscură și care după abator se amestecau cu șuvoiul de sînge al vitelor sacrificate. De aici înainte nu se mai sclda nimeni pînă la vilele lui Hagianof de la Manasia (sub malul cu vii și cu sîrmă ghimpată se înecase Sterică), sîngele avînd tot răgazul să reintre în ceea ce nu se poate numi sigur de la prima vedere, sînge. Astfel încît el, slobozîții, fiii Indiei — cum le spunea tata — erau și aici incolțîți, împinși pînă la marginea spurcăciunii, abatorului, șandra-maia aia mare de lemn aplecată într-o parte, de la nord către sud, cum bătea crîvîțul și care la început fusese cinematograful de vară, pe vremea filmului „mît”, „Cinematograful Tomescu”, înainte de a părea Vorbitorul cu sala nouă Royal — cînd dincoace, în clădirea de lemn părăsită primarul avusese ideea să toarne ciment pe jos, cu jgheaburi de scurgere, în buna regulă, cu puțuri de piet și cîrlige, tocile și guri de apă, — ceea ce îl făcuse pe el, pe primar, la inaugurarea fi-nută afară într-o zi de mai, în fața abatorului împodobit cu ghirlandă de verdeț, să încheie vesel: „După cum vedeți, domnilor, orice se poate transforma în verde!” — și unde răcneau toată ziua boii izbiți între coarne de Carabulea, jertfitorul, decăzînd din arta lăutărească, băiatul lui Carabulea bătrînul, contrabastistul...

La nunta jertfitorului (cu numele așa figura pe statul de plată al primăriei, frumos caligrafiat cu cerneală violetă și cu niște iscalituri orgolioase de oameni care știu că există slova cu slovă prin inșiși infirmitățile lor așternute pe hîrtie) făcusem parul acela cu

zgrunțoasă de bucătărie, care este și poet de maxime puse în versuri și de sentințe și care între nuielile subțiri ale cătinelor, între luminări și adormiți, spune ridicînd deodată glasul — ca și cum pînă atunci ar fi meditat mult la ce avea să zică:

„Sînt unii care se nasc trădători, așa după cum alții se nasc eroi”. E ca începutul unui discurs funebru pe malul înserat al Sărății curgînd indiferență, pustie, lumea strînsă, „ace, așteaptă să continue, dar el nu mai a- daugă nimic, iar noaptea, capela părăsită din cîmîrtul nostru ortodox urit de cîmpie, filnd-că biserica e închisă, popa a plecat cu cheile la el, dracu știe unde, capela în care au fost puși provizoriu, va lua foc la luminări și de la toate coroanele vechi de hîrtie înghesuite acolo de la toți morții și vor arde ca un rug meschin, un rug de ridicole regrete eterne, prefăcîndu-se în scrum pe înecații surghiuși acolo, ca și cum proba apeli nu ar fi fost deajuns; astfel încît, a treia zi, după ce popa venise cu cheile și se făcuse înmormintarea, în carul cu boi se puteau vedea în loc de coșciug două lăzi mici cu cenușă, Sterică și Ciciu, iar Camen, bulgarul, crotorul adventist tulburase și ce mai rămăsese limpede sau întreg, cu discursul lui timpit, cînd oprise convoiul în mijlocul străzii lîngă prăvălia lui Gîndac. „Acesta nimeni nu va evita — zburînd în fața boilor pașnic oprîți. Omule, nu fii vanitos! Aici totul e gata! Aici praf și miros urît! Scrum și vierme rău! Moartea și mormîntul compunînd soarta fiecărui om de la care nimeni nu poate scăpa repezîndu-se înaintea noastră în fiecare zi și ore, ne dau înaltă și instructivă lecție de desărtăciunea vieții pămîntești!”. „Hai, Camen, termină, îl intrerue popa Gheorghe, lasă, am ținut eu predica în biserică, halde că mai avem de mers”. „Acesta nimeni nu va evita! Urîl crotorul, cu o voce atît de puternică, încît boii își clatină capetele făcînd să se legene crăcile de salcie legate de coarne cu fire de lînă roșie. Moartea egalează pe toți! Bogăți și săraci! Distinși și simpli! Intelctuali și analfabeți! Mormîntul pe toți va egala! Hai, mină, popo!” strigă Camen scos din minți, făcînd semn că înmormintarea era liberă, iar lumea care ridea, începu să strige: Pisica! Pisica! Pisica! Pisica! Cîțiva dădeau cu pietre, dar ea tăiase drumul cărții

BRANDANI (Italia) : ZI DE SPALAT

Sterică, cu două zile înainte, la nunta de joi, că într-o becul cu țigăni doborîți, fiindcă Sterică se înecase simbătă. Era un pariu de curaj. Pe cel de joi îl cîștigasem ușor, simbătă însă, cînd ar fi trebuit să mă arăt cu adevărat îndrăzneț, pierdusem, și cel mai mult usturase-mă vorbele învățătorului. Năusea care apărase pe mal, după înec, după ce Sterică și Ciciu fuseseră scosi din apă înceleștii unul de altul, cu greu despărțîți și culcați alături cu fața în sus între cîntini, din strînsăoarea lor disperată, și cu cum el, acolo, sub vîrtejul gîrliei ar fi încercat să realizeze o altă formă a corpului omenesc, mai rezistentă (proiectul refuzat al unui zeu bețiv și usuz) — pentru că, așa, Ciciu, idioțu țîrgului, venînd beat de la culesul vitelor de la Manasia, pe poteca de pe malul înalt paralel cu sîrma ghimpată, sărise să-l scape și se înecase amîndoi... pe cînd eu, fugînd după ajutor, sau de frică, în amiaza cîmpiei disprețuroase, sub rambleul căi ferate îmi tale calea, vine gîzarul lung de bărgan, cîncizeci de cisterne murdare, lucioase numărate și răsnumărate de atîtea ori cînd puneam cuie pe sîne, și, stupid, sau tot de frică, alerg în sens cu mersul lui, cînd ar trebui să o iau invers, îndărăt spre coada Seara la lumina luminărilor aprinse între cătinele de pe mal, Sterică, gol, nebrăbat, lîngă Ciciu, ghebos, pârșos ca o maimuță zace vînat, surizător, ca un înger de piatră, un înger rătăcit pe malul Sărății, „copiul cel mai inteligent”, spune învățătorul Năițescu, sosit și el pe mal, cel ce face la școală disecții pe șobolani peste care presară sare

care tocmai se urnea, fugînd spre șopronul prăvăliei și prin șita unei răsuflători, alunecase în beci la Gîndac.

Parlașul ne primise vesel și gătit — pe mine și pe Sterică — în sala pătrată cu gazornia în tavan și lanțuri colorate de hîrtie oronată, a prăvăliei lui Gîndac, unde aveau loc și balurile de simbătă seara. Mirele purta o cocardă mare în piept, părul lui negru și des strălucia de întdelemn, pieptănat lîns spre urechi, cu o cărare albicioasă în mijloc, care îl împărțea capul în două părți egale cu două suvițe ridicate ca niște aripi pe timple, de grăsimă așternută gros ca pe o carabină ținută la rastel. În picioare avea niște pantofi de lac țepeni, care nu fuseseră niciodată ai lui și care la cea mai mică mișcare îl făceau să se strimbe și să-și muște buzele vinete și cărnose; ceva mai țîrziu aveau să se desalte rămîniind în ciorapii albi și cazoni de bumbac care reuseseră să-i acopere picioarele pînă la marginea pantalonilor, golf maro în carouri, cum purta boierul Foteșcu cînd pleca la vîntoare, lăsași mai jos, cu cataramele încheiate între genunchii și glezne, pe mușchii gambelor. Peste pantalonii aceștia atîrna o redingotă tocită veche cu un luciu vechi, strîmtă în umeri și care îl făcea să-și țină brațele depărtate, ca și cum s-ar fi pregătit să se ia la trîntă. Redingota, fără îndoială, era a lui taică-său, gloria lăutărimii din țîrg, care cîntase două țîrni la rînd la cazinoul din Sinaia și despre care circula anecdota cu lumina care se stînge și țiganii care continuă să cînte pe întuneric după ureche, dar cu el se întîmplase invers

— (tot într-una din cele două țîrni ale succelui său de la Sinaia) el, pe întuneric, tăcuse deodată pe cînd, ceilalți scrișiau mai departe, iar șeful de orchestra strigase: „contrabasu, de ce nu intră contrabasu!”, „Nu pot fără note!” țipase disperat bătrînul în întunericul cazinoului cu jocurile oprite ca și cum întunericul l-ar fi trezit brusc dintr-un somn al lui, el care totdeauna cînta pierdut, mic și modest, cu ochii închiși, cu urechea aplecată asupra gîrliei de alături, cum ar asculta un doctor pieptul unui pacient, sau însuși pieptul de contrabas al gîrliei strălucitoare, fermecat și îngrozit de ce aude, de glasul ascuns, de miriuitul ei intern, grandios și necunoscut, ca o muzică de loc senină, o muzică sumbră și în sfîrșit sinceră, a sferelor...

Dintre țigăncile care o înconjurau, mîncînd semințe și ascultînd-o ce le povestea, apărase și Rusca, mireasa jertfitorului, care avea cincisprezece ani și era fata mai mică a Gioacai, care îi făcea mamei curat în casă și ne spăoa casa primăvara și toamna. Rusca purta pe cap voalul al pe care i-l cumpărase mama, un voal ieftin de mătăsiu. Tot mama îi dăruise, prin Gioaca, și o bluză veche, a ei, ciupită de molii, o bluză albă de dantelă „duchesse”. Mama, care o cumpărase din Italia — îi atrăsese țigăncii atenția asupra acestui lucru — i-o dăruise Gioacai după o mică sovăială, văzusem, eram de față. Bluză îi venea prea largă, umerii spînzurau în jos, iar sînii păreau prea mari față de corpul ei puher încă — după ce se înlecăsesse „figă-nească” și după ce Carabulea țîndu-și scose pantofii, își scoseși ea ghelele de coarde pentru presuri, sînii falși pe care li zvărlise unul după altul în beci, pe chepengul deschis, peste doborîți. Pe Rusca o iubeam. Era sora mea de lapte. Într-o zi măică-sa venise cu ea la noi în brațe, era mai mare decît mine cu un an și mama îi spusese Gioacai: „ia dă-i tu, ia dă-i tu nițel din laptele ăla al tău de țigăncă, să văd, că prea e mofturosu și plîngăcios...” „Tălică, strigase Rusca văzîndu-mă și alergînd în întîmpinarea mea — dă-mi voie să-ți așrut, e fratele meu de lapte”, și mă sărutasă — abia atunci observasem că salba grea de aur pe care o purta la gît, era un lanț de bicicletă, scurtat, dat cu bronț și de care atîrna o inimă roșie de lut ars — înainte ca el, bărbatul, să fi admis, și mă înfrosesem fiindcă îmi adusesem emine de nunta cealaltă, din coteț, în urmă cu doi ani...

„Rusca îmi făcuse semn și intrase. Ele se culcaseră, moșiaiu cu ghearele strîpse pe stinghii. Asta am văzut întrînd după Rusca, ghearele lucind în lumina soarelui înclinat ce bătea drept înaintea peste duzii din curte, pielea lor inelată, pergamentoasă, ca hîrțile primilor navigatori, mai mult înflorînd decît spunînd exact cum e lumea, iar păsările noastre Lenghorn cirîsiseră puțin, ce căutăm noi acolo, apoi dezechilibrîndu-se, întinzînd aripile, aducîndu-le la loc, se retrăseseră prudente fără să facă totuși gălăgie prea mare, ca și cum din punctul de vedere al speței lor, ar fi înțeles. Rusca își ridicase cămașa de în murdără. Vara umbla numai în cămașa aceea cu bretele de soară de Manlia înodate pe umeri, făcînd în față și în spate cîte două perechi de urechi mici, sfiora furată cînd legase arăcii la vie, și aștepta privindu-mă cu ochii holbați, cu ochii ei care și-așa erau mari, albi și holbați mereu cerînd, întrebînd ceva și care cereau sau întrebau și acum în timp ce scoate un muget întărit, pentru că poala cămașii o ținea între dinții deși, scilpitori, cu pinza înfundată în gură ca un căluș. Mi-am lăsat jos pantalonii, mișcînd din umeri, făcîndu-i să cadă pînă la glezne, cu bretelele cu tot, și m-am uitat. Ea vorbea mestecînd pinza care se umezise de scupat și privind cu aceeași groază spre pîntecul dozolit. Ghemindu-mă, am pipăit pămîntul uscat cu pete de găină întărit, mai mult ca să nu văd, totuși fiind prea puternic și prea poruncitor: vedere, și întorcînd privirea în stînga spre usa încă deschisă la soarele care scăpătînd, bătea prin frunzele duzilor, duzii grăbind înserarea, mi-am adus aminte că era ora dihorului, așa spusese bătrînul, tata adică, vara trecută, înainte de a lîmpușca dihorul, pe cînd ședeam la pîndă, tot în coteț, și pe cînd el șoptea cu soarele înflăcărînd duzii: nu mai e mult și vine, și vine. Trăsesem repede ușa, Rusca țipase, năpustindu-se în ușă, trîgînd-o și apoi trînd-o cu atîta putere, încît se închisese și se deschisese singură de cîteva ori, în timp ce lumina de cotoacăci mă îngropa înăuntru în cotețul vîrîut cu acoperiș de carton gudronat și cîteva cărămizi puse deasupra să nu-l a vîntul...

Și-atunci făcusem parul acela cu Sterică, pe zece penite, dacă am curaj să cobor în beci printre doborîți pe chepengul deschis în mijlocul sălii lui Gîndac, și să stau acolo pînă număra el pînă la o sută (așa cum, tot pe zece penite, simbătă, mergînd pe malul Sărății spre vie, îl spusese că poate să stea sub apă, tot pînă la o sută și stătuse, cred că de aceea se înecase, să atîngă exact asta). Hora continua neîntreruptă, de cinci ceasuri, după regula lor, strîmtîndu-se din ce în ce, lepădînd slăbănogii căzuți în mijloc, învîntîți, împinși de mire în beci, după legea țîrbului, pe cînd țîrbul împunîndu-se, dar înaintînd treptat către miezul lui adevărat de forță, își regăsea ritmul pierdut, răbdător, viguros, incurcat de neputeniciei, de căzuți și desprînși, de toți doborîții.

„Ando beci!... Raușen, ando beci! Soven!” Doborîții, jos în beci! Dormiți! — striga mirele — șef, jertfitorul, judecătorul și executorul — în limba lor răsărită între focuri și baroaze.

Am coborît pe furie treptele, lăsîndu-mi sus pe țigăni înceleștii în cercul lor de fier cu brațele petrecute pe după umeri, cu capetele în jos, bătorînd mărunț podoaia care se cutremura. Întîi a trebuit să mă obișnuiesc cu întunericul, pînă să văd butoalele și acareturile circumarului și priintele ele umbrele osîndîților zăcînd în dezordine somnului și înfrîngerii. Coborîsem singur, cu de la mine putere, nefînd în nici un fel doborît, neavînd chiar, dacă se poate spune, acest drept, oricum, lîndu-mi-l ca un mic și trușă stăpîn alb. Gioaca, dărîmată mai de mult, plîngea beată și vorbea singură lîngă două trupuri care se bătău orbește rostogolindu-se încet și gemînd:

„Of, prafos hai cic, of prafos hai cic pramende” — „of, praful și noroiul, of praful și noroiul pe noi!”

Sus, țigăncile care mai erau în puteri, țipau: „Nu, mireasa, nu!”. „Ba da, și mireasa, să știe!” răcnea jertfitorul, neînduplecat, și curînd Rusca se prăbușise și ea între două legănări ale gazorniei de sus din tavan măduroînd deschiderea spre lumea de dedesubt, două legănări de lumină și de ceea ce jos era contrariul luminii, sora ei neîndurată fiind eternă, o ducesă bătrîna, pe cînd ea, Rusca orbăcia la sfîrșitul treptelor în vestmintul dărîut, bluză albă duchesse...

(fragment)

blestemul

Întil sosi o idee de ins apoi gifiiala insului și-al treilea fu el, insul. Sosi învrăjbit de tot purtind în circa vârgătura ca pe-o unealtă de zi bună și când o aruncă jos se văzu de peste tot, cu o mulțime de ochi buni de vedere că nu-i vârgătură ci-i om, unu în haine vârgăte, dar cum cu om să semene de departe, acesta. Erau vârgăle lui ca șobolanul de ciună la culoare. Insul îl trînti jos și-atunci el începu să-și amintească, cel de jos, vârgatul. Cum i-a căzut lui blestemul pe umăr și cit așteptase el să-și dea seama că e blestemat. Și cum, așteptînd, își dădu seama că e de urită această treabă, să aștepti să-ți dai seama. Această treabă îți stă pe frunte ca o bombă, în singe îți stă, tu aștepti să faci și ea pe bombă și cînd face îți dai seama, îți dai seama că ești blestemat, blestematul. S-a scuturat el atunci, dar degeaba. Îl tremură și singele în carne dar degeaba, care-i treaba blestemului de-ct să-ți stea pe umăr și tu să te izbști de el. Să te izbști de el cu mutra ori de cite ori vrei să-norci capul, să vezi și tu pe ce picior joacă blestemele-n lume, cum poate fi frînt acel picior, pe care joacă blestemele. Cu ce gură să-i cîlî-țanești o vorbă-n urechi, să-l blestemi și tu pe el, nu din răutate (pentru că n-are rost să fi rău cu blestemele) ci doar așa, ca să vezi și tu cum vine să blestemul blestemul și cam ce poate ieși din această afacere. Pe-atunci el vedea dar multe nevăzute simțea-n inimă. Și-a trecut o mină de om peste frunte, și-a șters sudoarea. Era sigur că asta e bine, să-ți ștergi sudoarea atunci cînd carnea se milostivește de tine și-ți dă, îți dă sudoare. Că sudoarea izvorăște din singe, avea-n singe o ciudată chestie care-i scoate apa din el lăsînd singe curat, singe de bărbat care numai în piept de bărbat putea alerga fără să se slujească. Și apa era amulsă din el și azvîrlită afară, așa că își trecu mina peste frunte și-o șterse, o mină de om, peste frunte. Pe-atunci pe cînd și-a dat seama era tot în haine vârgate, așa că se șterse pe frunte și-nhăță roaba, una cu roata-nchistă-n noroi și începu să-mpingă pînă cînd se izbi de zid, acolo găsi lopata și-l prinsese pofța aceea nebunească de-a-ntoarce capul, să vadă măcar înapoi dacă înainte nu se poate de zid, măcar înapoi să privească. Dar ce te faci cu blestemul, îl porți pe umăr ca pe-un porumbel cîntător, unu negru care nu e ca toți porumbelii, unu care-a fost învîțat de Dumnezeu să cînte numai de moarte, înnegrit. Descărca acolo tot ce era de descărcat apoi își întoarce trupul încet, deodată, întreg trupul. Dar și acuma tot înainte vedea, numai înainte. Și era acest înainte ceea ce adineauri fusese înapoi, dar el tot înapoi voia să privească, adică să privească la vechiul înainte, care era adevărul înainte. Și peste toate-acestea cădea blestemul, adică era căzut, blestemul. Se ruga înclinat peste blestemat, înclinat peste el ca o salcie plîngărească, o fi avut și ele, blestemele, Dumnezeu lor la care se roagă ca să se apropie de om, să-i semene măcar prin rugare lui, omului.

S-a-nîmplat aceasta de multe ori, înaintele sărea înapoi iar între ele era blestemul. Era tot cel vechi pe care acuma și-l amintea în fața insului, își amintea aruncat pe jos, vârgat. Și atunci era acest ins pe-acolo, avea-n spate o pușcă, dar demult. Stătea cu pușca-n spate scriș-nînd din dinți și numărînd tot ce se putea număra, ajunsesse să numere blestemații, numără apoi cămășile lor vârgate și văzu că nu se pot număra decît cu greșeală (acesta era blestemul lui, să numere greșit, dar era mai mic decît altele pentru că nu putea crește de pușcă) cum să numeri tu fără greșeală niște blestemații. Le numără chiar și inimile, știa că au pe undeva niște inimă care se pot număra, cu greșeală sau fără. Le numără și văzu că și la inimă greșește dar acu greșeala era-n altă parte, altfel se greșea de această dată. Pricepu că inima unuia dintre blestemații nu-l acolo, plecase fără ca măcar pușca lui s-o simtă și asta-l încarcă de furie pînă-n botul ochilor, de-o altă numărătoare nu putea fi vorba. Și nici să caute inima-n blestemații nu putea căci îl lovea altul prin legiure, avea și el cîinii lui care voiau să-i muște gleznele. Altfel i-ar fi mpărțit în jumătăți-jumătăți de oameni pin-ar fi dat de al fără inimă, i-ar fi căutat înlăuntru pînă cînd ar fi dat de cel gol. Că aceasta e-o treabă din cartea sfîntă, și pe Christos au vrut să-l dîbute căutînd pruncii cu cuțitul pe dinlăuntru, au căutat pînă ce-au dat de unu din care curse lapte și și-au

zis înșii că ala o fi, că aceea o fi tăietura cea bună pentru că era mai deosebită, mai altfel decît celelalte tăieturi. El, insul, n-ar fi făcut prostia să creadă că-i Christ cel din care curge lapte, prin Christ trebuie să curgă spirt aprins care-l poartă aprig în lume călare pe-ale lui fulgere. El i-ar fi căutat din piept în piept și pe al gol l-ar fi cirpit la loc, întreg, l-ar fi scos la lume și l-ar fi purtat strigînd la oameni să vină să-l vadă, să se uite la blestemat ca la urs. Și i-ar fi lăsat să vire cuțitele-n el, acolo-n locul inimii, acolo unde ori în cine viri un cuțit miroase a moarte de om. S-ar ciștiga parale mindre cu treaba asta dar cum dracu să-l găsești pe al gol în piept cînd nu numai că n-al voie să-l despic pe vârgați dar nici măcar să-l faci să se uite la tine nu poți. Și îi privea mai de parte pe blestemații gîndindu-se cam care i-ar plăcea lui mai mult, care i-ar place lui gol pe dinlăuntru. Al cu blestemele-n piept nu poate fi, n-ar fi bun căci acela are o chestie ciudată-n piept și doar n-o fi într-atît minunat încît să aibă două chestii ciudate pe trup. N-ar fi bun nici cel cu boala-n vîrfurile capului căci asta-l apasă tot timpul, și apăsător și fără inimă e prea mult pentru un singur om. Cel cu dracu-n suflet e dat dracului din născare și alții nu-l pot avea așa că insul nici nu-l gîndi ci trecu doar cu mintea pe lingă el, aproape. Păcătosul cu blestemul pe umăr n-avea nici un înapoi pentru că nu voia el să alba așa ceva, insul se mira de ce dracu îl mai ține acolo, un om care n-are habar de ceea ce-l înapoi și știe numai înainte n-ar trebui să fie ținut acolo. El ar fi cel mai bun și poate că e chiar cel fără inimă-n piept, inima lui poate că-ntr-adevăr nu-i pe-acolo și a rămas doar vârgatul, zălog în botul puștii. Duse pușca la ochi și trase dar blestematul nici măcar pe cîlînatul nu făcu, pentru c-a tras din spate și asta pe el nu-l privește, pe el îl priveș numai trebile de pe dinainte, pe vârgat, pe al cu blestemele, cu blestemul pe umăr. Îl priveau numai trebile de pe dinainte nu pentru că așa-i plăcea lui, cum credea insul cu pușca, pentru el înaintele era înapoi dar la acest înainte, la adevărul lui înainte nu se putea-ntoarce pentru c-avea blestemul pe umăr. Și dintr-o dată insul îl impusecase, prin spate, adică prin adevărul lui înainte, volse să-l împuște dinaintele. El nici măcar nu tremurase, pentru că nu se poate împușca înaintele așa cum împuști un porc pe care îl-e scribă să-l înjunghii. Insul cu pușca n-avea de unde să știe asta pentru că el credea-n treaba cu a

vrea sau nu a vrea să privești unde-ți place, ca și cum n-ar fi blestemul acolo, să-ți stîlcească mutra cînd încerci să privești unde-ți place ție, unde tu vrei. Așa că degeaba mai trage, încă o dată, iar, ce dracu face cu-mpușcăturile astea, sau s-o fi apucat cumva să le numere și pe ele tot cu greșeală, pentru c-asa vrea el, așa-i place lui. Împușca tot în spate, în adevărul înainte. Blestematul se-ntoarse-ncet pe cealaltă parte, cu fața spre pușcă și atunci drăcia amuți în insul era rămas cu gura slobodă-n aer, deschisă. Insul se mira din toate puterile, el avea blestemul lui, acela de-a greși și-acu nimerise fără greșeală, nimerise dintr-o ciurdă de blestemații chiar în cel cărui i se cărăbănișe inima pe neștiute căile lumești. Așa că mare-i fu mirarea și a rămas stănă în fața acesteia, a mirării. Cînd el a fost văduvit de blestem dintr-o dată, cînd nu se așteptase la așa ceva nici pe departe, să n-aibă blestem dintr-una, el. Și ce dracu să mai facă între blestemații dacă acum îl poate număra bine, un om care-și număra bine blestemații n-are ce căuta pe-acolo cu pușca-n spate, cu pușca-n spinări. Da, iată-l secăt de blestem, ce-i drept a fost un blestem mic și cam de rușine, dar blestem.

A fost în ins o hotărîre-n acele clipe, și-a zis el că pleacă, asta era-n el că trebuie să plece și asta simțea el, că trebuie să plece și asta îndrăznea el, că trebuie să plece și se-n-țimble repede-repede. Dar nu știa dacă s-o facă de-a singurul sau să-și ia și norocul cu el, să-și ia blestematul cu el, pe al cu blestemul pe umăr și fără inimă-n piept. Că nu putea pleca fără noroc, ar fi însemnat să fie și el lipsit de ceva din corp așa cum blestematul e lipsit toată vremea de inimă, ar însemna să lipsească o parte din el. Blestematul se-ntoarse-ncet spre ins așa că îi făcu semn să se-apropie, blestematul se-apropie-ncet cu înaintele-n față (cu înaintele care-i plăcea insului, nu cu înaintele pe care-l știa el), se-apropie, blestematul. Insul lepădă pușca și-i făcu semn să-l urmeze, cel cu hainele vârgate îl urmă cîțiva pași, apoi îl urmă mai mulți pași, apoi foarte mulți pînă cînd începu să priceapă că pleacă, să priceapă că se duce cu insul, acolo unde-l place acestuia, insului. Și făcea pași mai departe pînă cînd șeful făcu semn și-atunci se-aseară jos să stea de vorbă despre inimă și despre pe unde se-alungă ele.

Pe-acasă, zise blestematul și vorba ieși pe dinainte, pe dinaintele care-i plăcea insului. Al vârgat lăsase-acasă mulere borțoasă și acu era so-

FLORIN COSTINESCU

Interior

Iată un cerb — desenat pe covorul întins pe perete. E singurul pe care-l cunosc și nu moare de sete. Valuri cresc din mătase și-i robesc glezna și pasul Ochi-i rotunzi parcă-s desenați cu compasul. ...De citeva ori pe zi plecăm la vinătoare, departe Trofeele-n talbă sint povesti în care nu-i vorba de moarte. Osteniți, ne oprim la fîntini și la maluri de ape lubito, cîrbul își cere lacrima cu care te joci între pleoape...

SERGIU SĂLĂGEAN

Extaz

Nemărginită năzuință spre supunere și paradisul astfel cișligat Deschid aceste porți spre-o lume fără margini. Deasupra lor serafii cîntă-n mlîni cu stele. M-aș vrea blajin și curățat de mine Precum e muma după zămislire. Mingie-mi pe veci ouzul cu glasuri cerești Și ochii să se-mbete de ardeare albastră a lemnului sfînt.

DUMITRU STANCU

Oră de oră

Oră de oră veghez Prin constelații Oră de oră mă pierd în haos Plin de iluzii Oră de oră galaxia, Mă include în limite absurde. Oră de oră se nasc nimfe... Spații și stele-mi macină carnea. Oră de oră, sfere în sfere; Gîndurile mele... Nu mai e timp. Cînd totul mă pierde în timp. Oră de oră, neputincios, Acolo unde se aprinde steaua tăcerii.

LIVIU GAFTEA

Tot mai tîrziu

1 tot mai tîrziu tot mai adînc răsînd în pereți nevăzuți și tot mai curge anul mai trece prin singe o femeie despletită o, cit e de rădăcîră cînd strîgă numele casei și al flintinii. 2 Cînd trupul se face o minăstire o noapte a lemnului cu păsări albe invelînd-o ca o zăpadă de ingeri Și în firgul acela sub pămînt se pornește un zumzet ori poate murmurul unor rădăcini prin care trece singele o, cînd treci pe o frunză împărțind o ploaie de fluturi.

ION SEGĂRCEANU

Păsări-surori

Mă-nsoțesc în tot locul două păsări-surori: una albă, cealaltă neagră. Pasărea albă zboară mereu înaintea mea cu cîntecul lumii în gîșă, pasărea neagră se ajine lăcui în urmă ca un duh de prîpas. Cînd ajung la cite-o răscruce pasărea albă mă atinge cu ciocul pe umăr arătîndu-mi drumul la stînga, pasărea neagră adasă chirciță de-o parte privînd gînditoare spre dreapta. Și cînd noaptea tîrziu trupul în hăuri de somn se scufundă pasărea albă mi se-asează pe frunte, pasărea neagră de-a dreapta pe inimă încremînd cu aripile larg desfăcute parcă a rugă, a veghe, a cruce...

ION LOTREANU

Lied în alb

Trec melci misterioși pe lună Și sepii nenunțate moi Albul soarelui detunat E viscol la ecuator In eu o ardere secretă Scîlipoște calcarul stelar Mor peștii cu irisul de cretă In spuma mărilor de var

RODICA MIHĂILĂ

Imponderabilitate

Și iar recad Într-un adînc de mine, Și rădăcesc, Șoptînd setea mea de pămînt. Prin pulberile străvezie a gîndului Fac semne și nu mă recunosc. Nu recunosc pietra, Peste care, trecînd, urma mea Ar semăna cu un țipăt. Nu recunosc chipul În care să mă cîntund Și să m-adorm. Mă pierd ca într-o apă Ce se pierde în ea însăși Și curg cum aș pluti, Și mă adun, fără să mă pot naște, În trupul meu lichid, În trupul meu de abur, În trupul meu ca un ochi Al lui Dumnezeu Care mă privește.

DANIELLE (Belgia) : NOAPTEA

TE-A ADUS, FLOARE

III
Și iarăși prințul vine cu o bucată de mămăliță în gură

cu o luminare pe piept ea stă singură și se gîndește cîmînil să-l spioască (peste l) ea stă singură și se gîndește și iarna prințul cotrobăie prin

adaie
Îl caută și cînd îl găsește îi e greață pentru că un animal tremură pe podea un animal blînd ca Ha prințul duce lumina ca pe o bucată de zahăr mare la gură iar lumina lui sint dulci iar lui îi plece neozul sărat al meu.

Prinți prințiori dau din coadă așteaptă la geom și cînd luna începe să vijie o iau la fugă și iată apoi iar dau din coadă prinți prințiori ei priveș la acvariu unde și înghit umbrele peșterilor căzute pe podea și adorm pe umbrele drepte și tari ale peșterilor din acvarium albastru.

Ciudat Hoffmann ciudat Hoffmann așa îl cheamă pe un cîine de prinț cel care așteaptă după perdea să muște piciorul alb

Hai sictir ospaț al pietrelor unde lumile cad din piciorul preascuns unde picuri cad din oftatul lemnelor unde lacrimi se preling din căldura pernelor

Hai sictir regina Ho și Hu, mor pe lemne mor în lemne mor pe o lacrimă mor în trenuri ce se duc și cad pe pleoapa ta albă de ce trebuie de ce trebuie atîț

de ce zac ierburile lingă oftatul cîinelui cu laba grea cînd ar putea să le ia răsufierea hai sictir pe rouă de dimineață pe mîndra aplecată în fîntină pe Ho și Hu pe cadavre de lumină de ce de ce trebuie să mă întind

și să vă ascult și să mă duc mult mai departe cînd lacrimile lemnului cad în noaptea asta în ape lungi și în suțete prea lungi hai sictir hai sictir lingă capul meu rupt lingă laba ruptă a cîinelui.

IV
Piatră mi-e inimă.

V
Furat de un duh în societatea prea aleasă cînd miresele tele plîng pe foaia de cart a tunurilor furat de un duh cald cu brațe în care mă înfășor ca-n părul mireselor plîngînd pe o feavă de tun furat de cai în cozile lor dus și miroșind anusul lor fierbinte în care trîtesc și după

căli-scheleți umbrît de un scoicet cîntă un strigoi — cîntă creanga mărului cîntă un cocos plîmîn al noapții și păsările presară cenușă iar merii se doaoice în timpă ciugulînd meul furat și lovit de un sunet pe perete un sunet luminos urșit și cade ea în dreptul acelui sunet.

Plîng pe cai ce își ascund fata după cai. Sint o mie de fețe dovadă că sint cei care trebuie să fie lăsați Maria Eleonora Elisabela lumini ce mor îndrăcîl cailor. Sed pe voi pe pieptul

vostru și plîng în urechea de argint o, cite taine cu brațe lungi și veștede mă trag spre ele spre tăietura izvorului unde luna cade pe rug iară cîinele și morții își frag după cîineele de iarbă fată.

Îmi plec chipul în iarbă ca într-o lucrare a morții mă întind în iarbă pe o pasăre doamnă pe graul dulce nimic nu se pierde cînd într-o iarbă verde se poate preface un cîntec nimic nu se pierde nici lumina albă a capcîii

pulpe sărut atunci cînd îmi îngrop nara în iarbă

La noaptea prunc îi voi fi mamei mele lovită de un sunet la noaptea vor crește pomi pe frica mea frica de pămînt frica de apă frica de sarpale ce duc zău și de întuneric crescînd frica de atîngerea unor piei în care eu am fost și am să fiu frică de o scoarță pe care îmi lipesc gura frică din frică pe o frunte.

URMUZ

Trecem deseori, scriitorii sau nu, pe lângă boschetul în care la 24 noiembrie 1923, fusese găsit trupul lui Urmuz. Local, situat în spatele „Boschetului” spre extremitatea parcului din fața stației Aviatorilor, în preajma actualei stații de benzină, este acel punct terestru unde, într-o toamnă uimedă și dezolantă s-a petrecut ultimul act al vieții lui Urmuz. A doua zi, gazetele publicau niște simple știri, nimicitoare azi prin stilul lor sec, încet și superficial. Iată de pildă textul știrii inserate în ziarul „Dimineața”, apărut sub titlul minuscul și anodin

„SINUICIDAREA UNUI GREFIER DE LA CASAȘIE”

„Eri dim. pela orele 7 jum. a fost găsit mort, de către sergentul din post, într-un boschet din dosul bufetului, în apropiere de șoseaua Jianu coț cu str. Dimitrie Ghica, un necunoscut, bine îmbrăcat. În mîna dreaptă încheștată, se afla revolverul cu care necunoscutul fusese răpus zilele printr-un glonț, tras în partea stîngă a pieptului, perforîndu-i inima și eșind apoi prin spate. Asupra lui s-au găsit mai multe cărți de vizită cu adresa: Demetru Demetrescu-Buzău, str. Apolodor 13. După infățișare pare să fi fost un mic slujbaş.

Din ordinul procurorului de serviciu, cadavrul sinucigașului a fost transportat la Institutul medico-legal. Se crede că sinucigașul și-a pus capăt zilelor astăzi noaptea pe la orele 12.

În ultimul moment aflăm că sinucigașul de la Șosea se numește D. Demetrescu-Buzău, fost grefier la Inalta curte de Casașie și Justiție, domiciliat în București, strada Apolodor No. 12. La el s-au găsit mai multe scrisori în care se arată că și-a curmă fîrul vieții din cauza unei paralizii ce-o căpătase de citva timp, și care îi transformase viața într-un adevărat chin.” (Cf. „Dimineața”, 25 noiembrie 1923, nr. 6126).

În medaionul „Urmuz”, apărut în „Bilet de Papagal” (nr. 16, din 19 Februar 1928), evocarea scrisă de Tudor Argezi se încheie astfel: „După tipărirea primei lui buclă s-a simțit bine. Mi-a suris, mi-a strîns mîinile tare și umbra să mă strîngă. Mi-a dat o cutie cu bomboane, pe care am primit-o și a scos din butoniera lui o garoafă pe care a trecut-o, parfumată cu scorișoară, în butoniera mea. În zilele care au determinat sinuciderea lui într-un boschet de la Șosea, nu l-am mai văzut și mi-este grea mișcarea ireparabilă că n-am căutat să-l întîlnesc. Cred că optimismul meu ar fi învînt în haosul lui cerebral, candorile și puritățile care începeau să moară”.

În același medaion înțelegem această primă încercare caracteristică: „L-a chemat Demetrescu-Buzău era muzicant și grefier la Curtea de Casașie. Dintre marile terori inextinguibile care l-au prigonit pînă la ziua morții, cînd o ultimă teroare l-a înscovolat un deget pe un trîgaci de revolver și l-a comandat trage! și el a tras

și s-a isprăvit; groaza de a nu se auzi „la Casașie” că scrie și că scrie și atocva decît considerente și sentințe. L-a urmărit cu o tenacitate extravagantă. Am fost de două ori nasul lui literar: întîi cînd l-am publicat prima dată. O revistă de oameni cu principii, în majoritate politici, membri de carnaval în consilii și consilieri tehnici de ordin burlesc în societăți industriale, care au rezervat farselor politice, împiedică cu farsa literară locuri, jetoane și titluri și părea pe atunci sub direcțiunea prebeșă a subsemnatului.

(...) A doua oară, i-am fost nas... tot atunci. Ca să devie publicabil, un scriitor cu o stare civilă de Demetrescu-Buzău trebuie să capete, călugărește, un nume potrivit cu portul draperiei. Nu toată lumea se cheamă, de pildă, Pilat, după cum nu toate mincările se numesc pilaf. Carnele de porc servită într-un local cu electricitate și ascensor, câtă capote, nume și prestigiu și o rimă suficientă de ambianță. Demetrescu a refuzat într-o zi de patru ori să se numească Urmuz și de patru ori a acceptat: a cincea oară l-am vînt în cristalină frîgîndu-l genunchii. Se temea ca nu cumva Casașia să-l găsească mai repede în Urmuz decît în propriul lui nume, despăcat din Dumitru.

Este adevărat că Urmuz dorea tot atât de mult să fie publicat cît se și îspășiminta de publicitate. În vreme ce știa că se culgea pe zăpăci în tipografie, a trăit o săptămîină atroce. Se scula la toată noaptea și trimitea o scrisoare foarte urgentă, ca să mă întrebe dacă virgula de după un cî nu ar fi fost mai bine să fie trecut înainte. L-am descoperit noaptea împeșturat cu sînel, efiot, neliniștit, timorat sau în transă de spranțe, dacă se găsește sau nu un miez în proza lui, dacă nu cumva e vorba de o eroare: îndemîndu-mă cînd să o public și cînd să o distrug; cînd să o însoțesc de o notă dogmatică cînd să-l lajur. A corupt lucrătorii din atelier ca să-l schimbe fraza și cuvintele, pe care a trebuit să le restabilesc, redactările anterioare fiind cu certitudine mai bune...”

Valorose amănunte documentare privitoare la Urmuz se găsesc în volumul de amintiri ale lui G. Ciprian „Cutia cu mînuțe” (1942) și ele vin să sporească impresia de legendă modernă și paradoxală în care stă ascunsă personalitatea acestui „Jarry român” care a fost Urmuz. S-a născut la 17 martie 1883 la Curtea de Argeș. A decedat prin sinucidere, la 23 noiembrie 1923.

Ziarele au relatat că „necunoscutul era bine îmbrăcat. După infățișare pare să fi fost un mic slujbaş”. Despre Urmuz, Geo Bogza, care editase și o revistă purtînd numele cludatului scriitor, spunea: „Oricît ar părea de paradoxal și de trîznit, e totuși împregnat cu filonul substanțial al unei eterne probleme și eroii lui vor rămîne multă vreme în literatură așa cum numai caraghiosul Don Quijote al lui Cervantes a știut să rămîna și cum din atîtea frumuseți ale ecranului vor rămîne de asemenea caraghiosii Buster Keaton și Charlie Chaplin și orîd că nu e greu de găsit corespondențe sulcînte între arta acestora și aceea lui Urmuz. Șarjată caricaturală la prima impresie, devine după

un timp tot atât de simplă și de tragic omenească...”

Judecător în cîteva orașele de provincie, Urmuz ajunge în 1913 grefier la Casașie. Ducea o viață claustrată și într-o izolare de oameni, aproape fobică. Meloman, era un pasionat al concertelor de la Ateneu și printre manuscrisele lăstate s-a descoperit și schița încheștată a unei lucrări simfonice. Abulic, cu o sensibilitate exagerată, Urmuz ezita între dorința de a-și tipări prozele sale parabolice și aceea de a le păstra pentru lecturile prietenilor. Argezi l-a publicat în anul 1922 (în „Cugetul românesc” primele proze: „Pînă la Sîmăte” și „Ismail și Turnavîtu”, iar în 1928, în „Bilet de Papagal”, povestirea „Algayz și Grummer” (nr. 16 din 19 februarie). Tot acolo, Argezi publică și o scrisoare din partea lui Urmuz, revelatoare pentru meandrele sale psihice:

Scumpe Doamne Argezi,

Imi vei da voie să-ți prezint, aici alături, pe D-nii Algayz și Grummer, doi simpatici negustori de geamantane din strada Doamnei.

Dacă crezi că — pentru binele și folosul omenirii — a sosit momentul ca ei să fie scoși, din misterul în care erau ținuți pînă acum, le voi aduce și lor cațun la cunoștință, trimîndu-le cîte un număr din revista.

Nota explicativă, dacă o socotești de prios, poate fi suprîmîtat. În caz dacă D-ta crezi că e locul la publicarea lui Algayz, poate că aș fi nimerit să se pună d-asaupra titlului, ca entet, cu litere mai mari „Păgini Bizare”.

Fie că va apare chiar în numărul viitor, sau mai tîrziu, la toamnă, cînd se va putea relua activitatea revistei, imi voi permite să repet și acum rugămintea mea de a nu refuza un articol introductiv, dacă crezi că este momentul acuma.

Îl cred neapărat necesar și pentru o mai bună orientare a cititorului în materie, dar pentru mine personal va fi o mare mulțumire sufletească avînd prin aceasta dovada că mă bucur în fața D-tale de aceeași sentimente ca altdată.

Al D-tale cu toată stima și cele mai alese sentimente.

D. Demetrescu-Buzău

30 Mai 1922.

Petru VINTILA

Opera lui Urmuz, după ce prozele sale apăruseră sporadic în „Cugetul Românesc”, „Contemporanul”, „Bilet de Papagal”, „Unu” și „Punct”, a fost adunată în volumul omagial tipărit de editura „Unu” în 1930. În același an revista germană „Der Sturm” îl făcea cunoscut opera și pe plan european, publicîndu-l Algayz und Grummer”. Ultima oară opera urmuziană a fost retipărită cu un inexplicabil adaus la volumele „Scrisori” de G. Ciprian (1965) parca spornid misterul fluid al acestei cludate, paradoxale și tragice personalități din literatura noastră.

În așteptarea

NOULUI POET

Un echilibru fragil — iată caracterul perioadei poetice pe care o trăim. Anumite salturi izolate nu schimbă esența lucrurilor. Dacă acum zece, cincisprezece ani în poezia sovietică a intrat zgomotos și rapid un detașament întreg de artiști talentați și plini de personalitate, azi în schimb se desfășoară procesul lent de acumulare a unei noi calități — *aprofundarea*. Iar alături de toate acestea — naiva sete a lui Tintev, Pușkin, Fet, devenită aproape generală și foarte zgomotoasă în loc să fie o stare naturală și normală a literatului profesionist rus care creează versurile lui *proprie*. Un exemplu în sensul acesta îl oferă creația. Și opiniile unor poeți atât de interesați cum e S. Kuneav ori A. Peredreev. Se mai întîlnesc și unele jurăminte făcute în grabă cerurilor și cimpilor natale, niște pastîșe reci după Baratski și Esenin, mai apare și aversiunea față de „forma fixă”, se mai remarcă și abundența de articole critice, ieșite de sub condeii poezilor. „Un scriitor total lipsit de vanitate și niște versuri cu adevărat bune și încă nepublicate — iată ce ne lipsește astăzi în primul rînd” spune unul dintre eroii lui Hemingway, bineînțeles cu totul în altă ordine de idei.

Evident, căutările unui izvor recontortant e o reacție normală a omului tracasat care se vede dintr-o dată între Scilla și Charibda: pe de o parte intensificarea torrentului de versificări, mai mult decît atîta, de neprofesionalism, pe de alta — lipsa categorică a unor criterii critice înalte în aprecierea publică a producției poetice. E clar de ce obișnuitele ritmuri și cuvinte ale poetului Vladimir Sokolov au atras în sfîrșit atenția și bunăvoința criticii. S-a descoperit aici o lume naturală și armonioasă, aproape lipsită de dramatismul acela epuizant de care e îmbibată realitatea noastră. Lumea aceasta e limitată, dar în felul ei atrăgătoare, deoarece ea se sprijină pe tradiția poetică rusă și e bine echilibrată lăuntric.

Lirica lui Sokolov despre care astăzi se scrie mai mult decît se vorbește, a coincis cu o stare de oarecare oboseală de pe urma pozelor și a manifestelor poetice și poate fi comparată cu înghițitura de apă care a improspătat pentru o clipă buzele arse de sete. Trebuie să subliniez încă o dată că această coincidență nu

constituie mărturia unui mare talent. Evidentă e doar sinceritatea artistului, fidelitatea lui față de firea sa, ceea ce luat în sine e o înaltă însușire morală care nu-l deosebește însă pe poet de cititor.

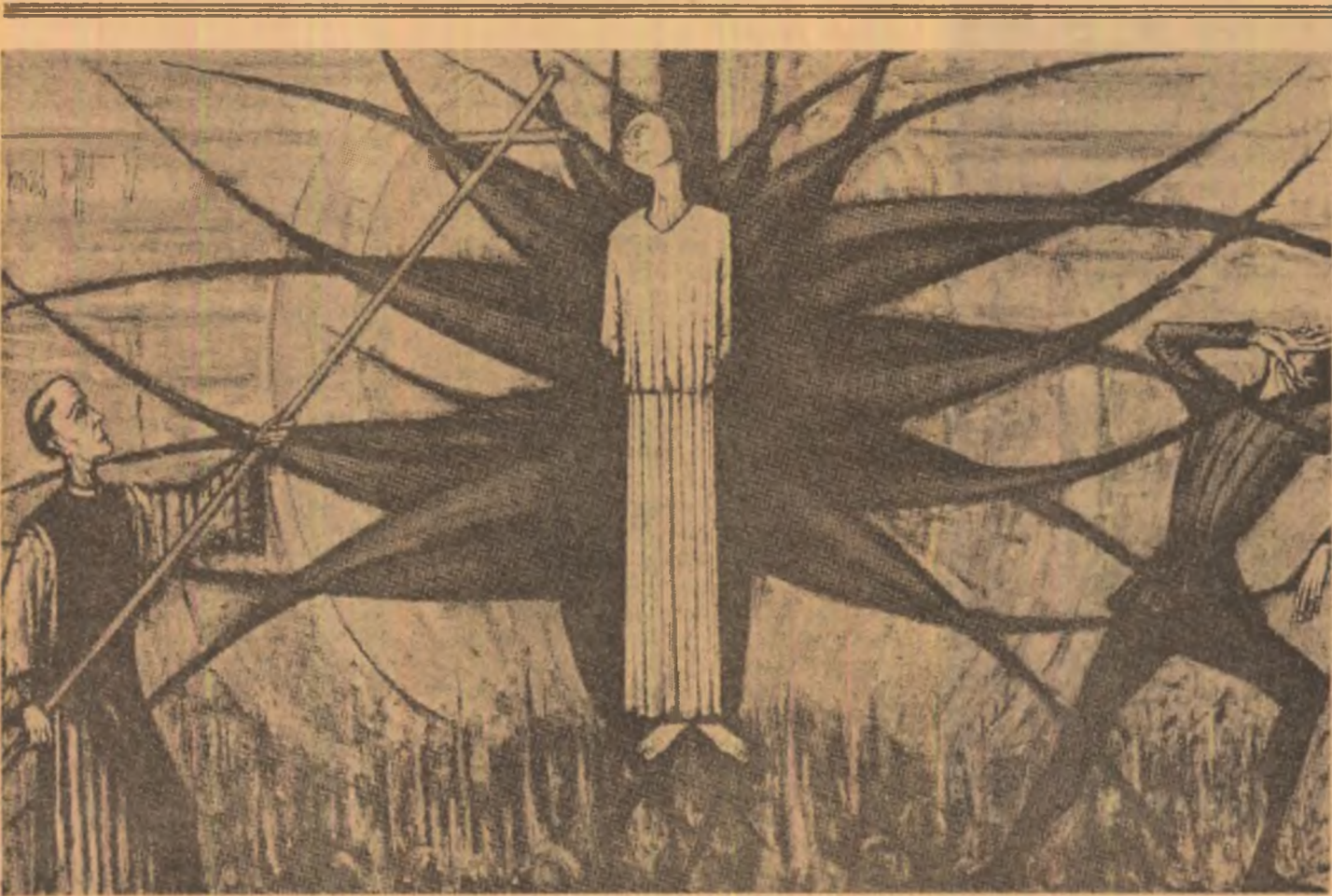
Personal pe mine mă neliniștește o oarecare moliciune, lipsă de vlagă a tinerei poezii de azi, lucru care se simte și în idee, și în vers. S-a creat o ruptură între maestrul mai în vîrstă (Tvardovski, Smeliakov), generația mijlocie (Mejurov, Vinokurov) și stihitatorii care au venit în literatură în al 6-lea deceniu. Multă vreme nu mai poate dura așa. Sămînța aruncată în deceniul trecut va da un rod bun. Ne rămîne să ne înarmăm cu răbdare și să așteptăm, căutînd să nu ne înșelăm și să-l recunoaștem pe *Noul Poet*.

Privind îndărăt, răscolind în amintire marile evenimente poetice ale deceniului trecut, nu se poate să nu ne aducem aminte de „Groapa din Köln” și de alte versuri ale lui Boris Slutski care au jucat un rol de seamă în educarea artistică și cetățenească a unui sir întreg de poeți sovietici. Nu se poate trece sub tăcere „A doua trecătoare” a lui David Samoilov, cu minunatele ei scene dramatice despre Menșikov, care pînă la urmă n-au căpătat aprecierea cuvenită a criticii. Fără îndoială, una din cele mai expresive figuri rămîne Evghenii Evtuşenko, ca expresie foarte sinceră și caracteristică a vremii noastre schimbătoare (Ni se pare uneori că discutăm despre poet, că-l injurăm ori îl laudăm pe Evtuşenko și cînd cîntă discutăm despre noi înșine, despre vremea noastră asupra căreia facem aprecieri).

Indiscutabil, poezia sovietică a celui de al 7-lea deceniu se va dezvolta în cîteva direcții diferite. Talentul e întotdeauna un *unicat*, direcția însă unifică, grupează. De aceea nu voi vorbi de aceste direcții, ci voi mai adăuga doar cîteva nume care ni se par de perspectivă.

Aștept mult de la poeți ca Bella Ahmadulina, Oleg Chuhonțev, Junna Morîț. Un maximalism moral, aprofundarea, perceperea creatoare a tradițiilor versului clasic rus, fac din poezia lor ceva deosebit de atrăgător.

Evgheni SIDOROV
Critic și redactor
la revista „Lunost”

BERNARD BUFFET : IOANA D'ARC

GIB I. MIHĂESCU

Nuvele

Rediscutarea critică a operelor lui Gib I. Mihăescu a dus, dincolo de „clasicizarea” sa prin trecerea în programa școlară, la afirmarea unei valori de primă mînd în dezvoltarea modernismului epic psihologic. Ediția îngrijită de Ion Nistor (cu un tabel cronologic și o utilă bibliografie) face o selecție severă, cu o funcționalitate didactică în primul rînd, a navelor acestui scriitor, totuși atât de necunoscut. Sint cuprinse aici nuvelele sale cele mai remarcabile (La „Grandiflora”, Vedenia, Troița, Uritul, Frigul etc.) acelea despre care s-au produs afirmații atât de contradictorii. Prefața semnată de Nicolae Balotă vine să precizeze o idee la care subscriem intru totul: „Proza scîrbită a lui Gib I. Mihăescu nu este aceea a unui bolnav, nu e doar producția unui „febricitat”. Gib Mihăescu își cunoștea bine „motivele obsesionale” pe care le-a exploatat cu o luciditate obiectivă, după cele mai normale legi ale unei psihologii logice. Mai ales nuvelele nu pot convinge, oricît de fascinantă ar fi ideea unui studiu patografic, că autorul lor era un obsedat iloc. Șerban Cioculescu considera pe Gib I. Mihăescu un mare novelist, ducînd specia la ultima ei strălu-

care iar Tudor Vianu remarcă mai ales pătrunderea psihologică cu care era înzestrat, fiind unul din cele mai robuste talente ale generației sale.

După ediția în două volume apărută în Biblioteca pentru Toți, mica selecție din colecția Lyceum contribuie la cunoașterea unuia dintre cei mai originali prozatori interbelici, a cărui operă așteaptă să fie tipărită în întregime (nuvele, romane, teatru, publicistică literară).

breviar

LIMBĂ ȘI LITERATURĂ (21)

Cel de al XXI-lea tom al culegerii seriale Limbă și literatură fondată în 1955, sub auspiciile Societății de științe istorice și filologice, este consacrat centenarului morții lui Costache Negruzzi. Dar deși nominalizată această dedicație, studiile publicate aici așa cum se spune și în Cuvîntul lui Al. Dima, nu au un caracter festiv, comemorativ ci

sint, mai toate, contribuții istorico-literare. În această ordine de idei, cităm articolul lui Paul Cornea, O autobiografie necunoscută a lui Costache Negruzzi unde, în afară de contribuțiile de ordin biografic (fiind vorba de un autor în genere zgîrcit cu înformările de natură personală) se pune problema unei importante rectificări de istorie literară. Pînă acum lucrarea Palatul lui Duca Vodă, publicată în Columna lui Traian era atribuită lui

tor al Daciei literare (E. Boldan). C. Negruzzi opere în această „monografie” ca un moment polivalent al istoriei noastre literare. Ion Micu discută interferențele de cultură clasică în proza epică a lui Costache Negruzzi iar C.D. Papadopol îl prezintă ca traducător al lui Victor Hugo. Mai cunoscut sint comentariile lui Const. Sava la traducerile din Pușkin. Notele lui Mircea Anghelescu despre tălmăcirea Melodiilor irlandeze ale lui Thomas Moor vin să confrunte versiunea românească cunoscută cu intermediarul Louisei Swinton Belle (necercetată) și cu originalul.

Un grupaj special de studii este afectat stîlului lui Negruzzi: Stîlul lui C. Negruzzi (Ion Dumitrescu). Livresc și popular în stîlul lui Negruzzi (Paula Diaconescu), Imagini literare formate din nume proprii în opera lui C. Negruzzi (Al. Cristureanu). Aici ni se pare că cercetarea livresculă în stîlul scriitorului duce la o depistare a firului în patru, la o exagere.

Completînd un mai vechi studiu al lui Alex. Bistrițeanu, Vasile Adăscălițel comentează raporturile și influențele folclorului în opera lui Negruzzi.

Comparînd acest volum cu cel ce s-a scris despre Costache Negruzzi gîndurile te duc la posibila formulă a monografiilor întocmite în colectiv, utile pe planul informației, deficitare în privința unității.

LECTOR

NICOLAE NASTA

Marea

Marea era obosită
ca o pădure hăituită de vînturi.
Își desfăcea clinurile rochiei
peste nisipul adormit,
lăsînd goale trupurile de argint
ale sirenelor.

Pudica
își strîngea cu repeziune risipa
clinurilor,
ascunzînd-o sub forfota dantelelor
însuflate.

Marea venea să spună o taină,
pămîntului,

dar de fiecare dată,
cernută de sîta nisipului, uita
și se înapoia nemărturisită.

Unde îi era ascunse turtunile
și manșii de plumb
răsăriți din donițele norilor!

Marea era obosită și înghetată
și numai păienjenșul luminilor
nocturne

să îndrăzneau să înoate,
s-o iscodească
și să mîngieie trupurile de argint
ale sirenelor ei.

GRISA GHERGHEI

Aici

iar e liniște
în gurile ciinilor
s-au ouat păsările
și-i ograda fragilă
sub cumpăna fîntinii
și nimic nu-i departe
și nu mai e nevoie
de pasul următor
e o noapte
în care totul răspunde
aici

A fost

a fost un prag pentru un semn
de pas
mai mult o rotunjime dureroasă
și cineva striga despre o frunte
nu știu ce fel de alăturare rea

desigur un cuțit fără stăpin
avea un loc primejdios făpturii
și patru ochi pîneau să se
întimpl

Unghi

au izbutit copacii griul
dintr-un amestec de emoții
orice-atingere foșnește
de parcă toți avem în mîna
biletul de intrare false
leagănu vechi pierdut în stînga
a dezvelit oțitea cuiburi
incit e tristă bucuria
copiilor fugiți de-acasa
cărările se duc la moarte
încet cu pașii nimănu

VASILE ZAMFIR

Lenin

Înima lui de copil visător
Fusese un crin cu petale albe.

Dar singe curgea pretutindeni
Pe cimpuri, pe pietre, pe flori

Singe de prieten, singe de frate,
Peste-nînderea lumii — suvoi
revărsat,

În care inima albă a crinului alb
Prin anii furtunii s-a-mpurperat.

E steaua cu care prin singe și foc
Partidul creșcu, neinfrînt;

E steaua cu numele Lenin —
un crin

Răsărînd peste-ntrgul pămînt!

Iluminare

Mă regăsesc, același, în strana
pădure,
În care printre vorbe, m-am
rătăcit demult,
Și-n fiecare seară adorm în vag
tumult,
Ca bintuul de-o febră cu mistice
murmure.

A doua zi, cînd zorii pun fire de
beteală
Pe chipul meu, — vremelnic din
noapte mă desprînd,
Iar stîncile și iarba îmi cîntă o
colind,
Multiplicînd ecouri de bolji de
catedrală

Dar nici o dimineață cu alta nu-l
asemeni,
Pădurea-și zugrăvește copacii cu
carmin,
Și soarele-și înalță pe-un cer
ultramarin
Reverberarea vie a sufletelor
gemeni.

Sub care eu, dulgherul de slovă
luminată,
Dau glas și chip acestor vrăjite-
nchipuiri,

Sa-mi fie pururi truda cu vis
îmbălsămată
La praznicul de vorbe și sfînte
nălciri.

Impăcare

Să plîngem lingă zid la Erihon,
Să ne rugăm de soare să
se-ndure!...

Vad stemele-ntamării prematurale,
În frunzele de viață pe balcon.

Pe gene somnorose alte
lacrimi...

— Cit de străini sintem, iubita
mea!

Nemîngîierea, dulce cațifea,
Se zvîrcolește undeva sub patim.

Țin pumnii strînși — și te presimt
olături.

Și totuși, cită gheață între noi!
S-a adunat al timpului gunoi,
Și nu știu cum putea-voi să-l mai
mătur.

Deschide ochii Poate jarul lor
Ar mai putea zăpada s-o topească
Și-impăcarea-i totuși omenescă
Iar braju tău mă cheamă ca un
dor

Dă-mi clipa, să-i sugrum
zădărnical!

Întinde-mi pe tipșie cald sărut,
Alîntă-mă și acum ca la-nceput
Și ingenuche-mi crîncenă
trufial!

alba regia

Lui GEO BOGZA

/largo/

Un inger m-a dus in ispite! Tot eu... Cuvint pur singe in cetate, această luminare o spirala — și sfintă inima lui...

/presto/

Ne-am dorit, ne-am oboșit, ne-am glumit din ce în ce... Palmele lovii, lovii strâși de umeri pământul; mai largă puritatea dintre mare și mic — deochiatele alb pe octavele pietrei...

/andantino/

O floare — mii de mii de trupuri — cerul răștrîngînd. Duiosul: de povară... și real — a cita amintire inedită, divin pătrat sub ramura nenumărată și lină și respinsă — trunchiul arat să se închege spicul, să-mi bată limpede la geom...

/allegro/

Ci nu ne temem. Crimă și crimă și orga străpanselor, ouă așezate de dans. Vreun frate, și fluid cristalul, fărîme chip de chip conjuță legea — orb îndurate; apa pământul azurul. Afiț te-aptropii cît te îndepărtezi, exact pecit am fi de fericiți; negru in aer liber și densă ciripire...

/moderato/

Călătorind de nenăscut; balanță încă circulară de bezna moale, de-albastru peste cap — oră cu oase... Nebunul da înfățișare... Purtata fetelor. La incheieturi vin stelele, vine calvarul, tot mai departe fără-de-înfelesul și deplin; aproape vine-o iarbă vai moaște ambarcațiului, vioră preacurvite în mîini cu festile...

TRAIAN IALOMIȚEANU: Cele cinci bucăți „Confuzie”. „Doamnă”, „Rintașul”, „Poveste cu boianari”, „E luna mătăsurilor” se susțin numai prin titluri, iar titlurile numai în ordine în care le-am aranjat eu...

U.D.: După cum vezi, își respect dorința și nu-și scriu numele întreg. Citez o strofă din „Viața”: „De multe ori în viață / Te întâlnești cu lucruri / Adesea chiar cu gelozii / Ce duc în țară moartea / Ca pe niște jucării”...

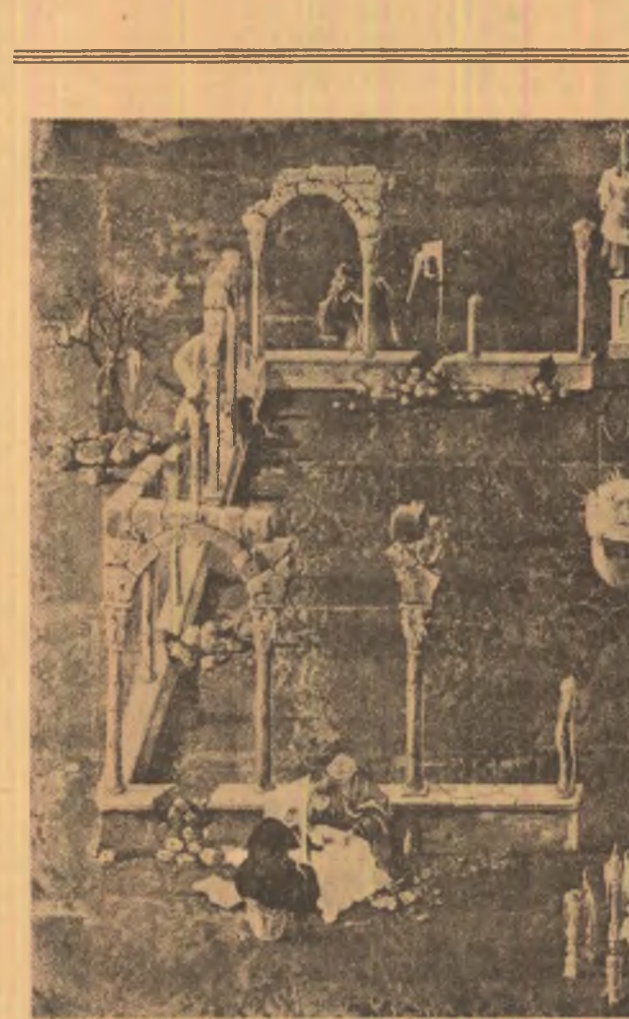
GENEL RUSOIU: Îmi sînu că „anul 1970 este anul care m-a făcut să pășesc pe al șaselea drum al activității mele de poezie” și-mi trimiți două bucăți dintr-un volum în lucru: Citez: din „Adevăr”...

drum al activității mele de poezie și-mi trimiți două bucăți dintr-un volum în lucru: Citez: din „Adevăr”...

vis scurt

— Ți-am mai spus visul meu, bunicule. Poate că singurul pe care îl înțeleg acum, poate e singurul care mă ajută să înțeleg ce ar putea să se întimplă dacă, dacă, bunicule, n-am să izbîndesc. E un vis scurt, e doar o poză, doar o imagine neagră, plină de tăcere — ai auzit, sînt sigur, de nenumărate ori tăcerea — are un zumzet surd, iar pe întuneric, zumzetul e zreu. Eram sus, pe un pod, nu știu bine dacă era pod, și sub mine se căsea, goală, albia unui fluviu uriaș. F infricosător, ca un fund de mare, fără apă, ca o prăpastie hămesită care încercă să înghită. Nu zăream vreun loc pe unde s-ar fi putut cobori pe fundul acor...

BRANDANI : ȘAPTE PACATE

— Era noapte neagră, bunicule și totul ar fi fost întuneric dacă... pentru că ști, bunicule, nu eram numai eu, podul și fluviul... dacă, jos, mic de unde îl vedeam, n-ar fi zăcut, nemiscat un vapor, nemăsurat de mare probabil, înțepenit pe pietriș, cu toate luminile aprinse. Apele seceseră, eu mă aflam deasupra prăpastiei, iar în prăpastie, neputincios, strivit de întuneric, un vapor cu toate luminile aprinse. Dar ști,...

Creșteri

Lucrurile s-au făcut toate lucrii, ca de oglindă, și iată, de la ele, ciudat îngroșată, de neprăput mi se-ntoarnă... făptura... turtuni cînd se-alătură firii, poveri, sau podoabe se tălmăcesc aceste răsfelurite creșteri?!

Expieri

Fumegă noaptea la capul meu, desmierdîndu-l... Fumii cad doar din coroana pomului. Ca dintr-un mîunchi umed de busuic, uriaș. Poate-i o vale cumplită, un hău fără fund... poate-i doar o hirtzoapă...

nu erau lumini vii, care să străpungă noaptea, ci gălbui, murdare fără putere, infricosătoare. Știi cine erau cel dan acel vapor, este, cred, o taină veșnică. Era un tablou viu, de groază. E tot visul. Bunicul își așeză încet barba pe patul lung pe care o așeză dintotdeauna, se scărpină ușor pe bărbie, își ridică ochii în sus, zimbi duioși, buzele îi tremurară nevăzute și spuse: — Ce bine îmi pare că ai venit. Dar de ce stai în picioare? Așază-te, așază-te pe pat. Tare bine îmi pare că ai venit! El se simți destul de neputincios; se văzu deodată parcă prea înalt și tocmai de aceea se și așeză. — Îndată vine și bunica, spuse bătrînul și se ridică în picioare. Barba rămase nemiscată pe pat; bunicul era încă un om în putere, vișos chiar. Barba lui odihnind mereu nu însemna nimic altceva probabil, decît semnul celei mai înalte distincții. — Băiatule, băiatule! spuse bătrînul. Și intră și bunica, pe rînd apoi casa se umplu de tot felul de lume care-l iubea pe bunicul. — Ce veselie, băiatule! Ce veselie! spuse bătrînul și tot atunci muri.

4.XII.1969

OVIDIA BABU

Depinde cît din mine-a rămas să se măsoare cu înconjurimea... A fost un zid de ne-învin, un munte, un Pegas năraș, o roată cu osia șubredă? Nu știu... gîndurile dau drumul amintirilor... De-acum, crește sub mine-o colină, mă-nalță încet... treptat, dealul potrivnic se-acoperă de strălucire...

De odihnă

Scripeții s-au oprit... dar luna spinzură de cealaltă parte... Aici unde-ating ca o valbură locul, iară și iar netezindu-l, aerul tremură ca spinările îmblănite, negre, ale sălbăticiunilor ghemuite-n cuvinte ca-n niște tufișuri acum necîntite... Pentru că am întins brațul spre tine în gînd, și tu, ai să deschizi o potecă prin camera, mai apărată... Poate trebuie o rugăciune, și nu una așa de tristă, zîmbet, cînd nesocotitele miini ale tale, acolo, leagă, tot leagă strîns liniștea ca pentru vecie, în curmelele nopții...

Fănuș NEAGU

A.C.D. — Dimbovița. Cînd omul nu știe ce să mai spună îi bate vîntul prin cuvinte: „Salutînd cu vitează colosală / Brazii și paltini, în farmecul chitarii (sic) / Nedreptam spre capitala / Să vedem mîndria țării / Iată sus, în pădurea Craiului / Dup-în munte-atunci sălbatic / Apărea la intervale către virful mantelii Cîte-o stea ce zbura către fantastic // Și gîndindu-mă la fete / Drumul parcă ni se-gustă / Am ajuns către-nainte / Și-așezîm lîngă o fustă // M-am trezit și-îder tertare / Nu nimic nu s-an-timpilat / Imi răspunse cu sfidare / De parcă ar fi visat // Și priviri către privirea celuilalt se-ndreapă / Aștepta să pună o frînd / Și să cadă și ea pradă / În o altă serpentină. // Și ntr-o amosferă aparte / „Corpul pedagogic” sună: / Toți călugării-ntr-o parte / Iară maicile-mpreună. // Și le-au dus la minăstire / Să nu facă vrun păcat / Și le-au dat și-un număr mare / Ca să scape

RUM — Suceava — Răspunsul de mai sus vă privește oarecum și pe dumneavoastră. Cele trei poezii pe care mi le-ați expediat îmi par frumoase, dar aș dori să confirmă impresia mea, și cu altele mai recente. ROȘU CONSTANTIN — București — „Vă trimis două poezii scrise de mine”. Precizarea nu mai era necesară. Aveți un timbru unic, de neconfundat. De ex.: „Departee sunt de tine / Și mult mă gîndesc / Aș vrea să fi cu mine / Că mult te mai iubesc”. Nu.

Cezar BALTAG

ȘAPTE

Cu ochi de găină pene leșinate nespovedite strigă șarpe de riu pentru muiera lui crucea satului cheamă labă de ciine ingropată-n fîntină putrezească-i frunzele umbrelor focului să-i smulgă o mînd rapidă crească și iască pe rană strigă labă de ciine piatra în groapă leșină ochiul bărbatului din riu cînd ceas pe ceas alungă se-alină

aprinđ în patru colțuri luminări pentru firul de păr cu lampa tăiat din capul bărbatului beat spune-mi șarpe de riu ochi de curvă furcă de moară cine mă pișcă-n genunchi sicriu îmi țese în poală de-i puica neagră smulge-o afară poartă-i luminarea-n rărunchi hai strigă muiera riu mușcă-l pînă-i viu să-i fiu în cale la deal și la vale așază-mă iar pe colb pustiu din gură făcări răsard de vinuri amară solcie neagră adu-mi-l bărbat între sini blestemat pînă-l voi face iască și margine de pat lampă bună oglindă bătrînd legați-mi-l pe Lună la ușă de-o mînd

II Il spală-n urzici ca zilele de mici ochii-i acoperă cu bani pentru guzganii și du-l spre groapă c-un picior îndoit cu șapte popi gălbejiți du-l marți Mărie pe ușa mai grea decît o moșie și taie-l părul să nu fie iarbă figănească pe unde floare popa așteaptă mortul să-i crească solzi de pește scutură-n țărînd pene de fluturi să-i apese duhul de faină din oasele lui Doamne cuie s-avem la casa nimănu du-l marți Mărie cînd bate toaca și hima-n dungă-i leșie cer mușcat de șerpi și neveste cenușă să iasă în cele trei colțuri de casă dihari din nucul uscat sub clopotul mortului apoi strînge apele-n capăie strigă-mă rugăciune de noapte cu dinții să-ți ard pulpele sinii belciuge în patul mortului

III Ochi de seară piei afară prin ferestre de nepară șapte boabe de ovăz șapte lemne fierțe-n riuri legate de-a mele briuri șapte boabe de ovăz coboară icooană pe masă din șapte drumuri busuic miercure legată-n cui te-așez dragostii lui așandăre așandăre dare galbenă barbă ție icooană colibă cum nu au sfîinți nici unul tu dă-mi noroc marun nurumul dă-mi noroc bărbat în casă și cujît de foc pe masă pînă nu-i putred mortul fă-mă mireasă

IV Ziua-i măcinată vînt șerpilor rod pe sub pămînt călărețu-i mort de joi șaua-i ladă de gunoi tobele femei pudrate pieile de cilți suflute

V ridică-te șerpe-n luminare subț talpa mea așează-te cu ferestrele altare lînge pielea tabelor în galben ocol la marginea pădurii și-nțoarcă-mi securile sicrii-măcînat de vînt adu-mi apă în urechea cea uscată și-n pămînt grîu din negrii scrie-n joia laptelui dinții pocnesc în amnare pădurile-s amare cosele desfrii subț riu șerpe urcă-te în joi ochiul coboare-n lemn de foc stringe tobele-n mijloc patru ruguri și prin dans crucea mortului avans rîpele din os apoi

VI a) Din lacrimă brațele pom fă-te fîntînă subț lespezi de om de-o fi gir-negir negru fir pe luncă mir în alb cimitir stringe-mi dușmanii anii pe cui uscat pe ochi înșurat pe spuză pe fiere pe ușa muiera pe luna noroi luna nisip cujît fără ploii fă-te brațele pom fîntînă în morții tulpind unde puștile dorm cuvintele-s om unde omu-l tăcere carui petrece așteptă de-mi taie picioarele ursitoarele mă-nalță crucii-orale de-mi smulgă auzul simbăta-n mine-și coboară pietrele de moară cîntecul ocară eu cobor în trunchiuri ochi de drac desfac în lir pentru mir frunzele în junghieri vād prin mine afară sase brațe albe-n ceară în lir cum doarme-n cimitir simbăta de mir

VII Să-mi coboare talerul subț lut fiecare zi e așteptată vin caii înroșiți cu plute sîngerate viu în fiecare căpșterele vai focul mare sub joi virteje de-nceput ca ochiul sting din taler să-mi suridă-n lut fiecare zi e cea așteptată (marginea doare) luni îmi cere mina stingă marți o săgeată îmi adoarme în piept miercurea îmi fură în albiu ochiul drept ofrandă neechilibrului de joi în celălalt taler trup-întrebare caii murează mîna dreaptă-ntr-o vinere mare cu jăratec ochiul drept amurg fîntîni spre simbăta care ceață mă spală cu doruri de sare iarși și iar fiecșe zi e cea așteptată mă-nvăluie doamne caii-n țărînd și în talerul meu numai lumină prin săpătîmînă grîu sîngerat omenește

a) În mine-i un pămînt de sare ce-i duși l-au rînduit cu degetele spinii încolțiiți în vinerea mare

poezie suedeză

BALADE ANONIME
(din „Cărțile de cîntece”
dintre anii 1500-1600)

Puterea mîhnirii

Fecioara stă lacrimi și sînge plîngînd —
cine a rupt din magnolia frunza?
Ea și plînge iubitul din negrul mormint
și-i veselă-n fiice zi.

Bate flăcăul în ușa cu degete mici —
„Scoală și trage zăvorul, căci eu sînt aici!”

— „Nimeni cu mine-nțeles n-a rămas,
noaptea pe nimeni să intre nu las!”

Degete moi însă are feciorul,
degete mici — și ea trage zăvorul.

Pe-un scaun fecioara-l așează, curînd;
mai negru-i flăcăul ca negrul pămînt.

Ea limpede vin cu flăcăul închină
și lacrima-și șterge cu puf de hermină.

Fecioara pe pat mai firzlu se-așeza,
pofîndu-și iubitul să stea lingă ea.

Și noaptea întreagă sîtură-mpreună,
deloc nedormind, avînd multe să-și spună.

— „Căcoșii curînd var cîntă — este ceasul
cînd trebuie să isprăvim cu iafasul!”

— „Tu drumul urmează-ți și, cum se cuvîne,
pe urmele tale, iubite, m-oi ține!”

Trăcură ei peste o punte, curînd,
flăcăul plîngînd și fecioara cîntînd.

Trăcură apoi amîndoi peste-un pod,
ea toată doar zîmbet, el plîns numai, tot.

Curînd ea văzu că al pașilor șir
pe tînar îl duce în tristă cîmîtir

și i se-așază pe mormînt, printre flori,
zicînd: — „Eu aici am să plîng pînă-n zori!”

Băspunse flăcăul: — „Fecioară frumoasă,
eu, du-te, o, du-te îndată acasă.”

Atunci străpîi de lacrimi ce-i versă de sub pleoapă
se schimbă în sînge și-n sînge mă-ngroapă.

Cînd veselă-i inima to-n cîmîtir,
în groapă mirese simi, de trandafir.”

Și zorii de ziuă cînd se revărsară,
tăgi de la groapă frumoasă fecioară;

Pe drum alergînd însă repede foarte,
ea drumul-și sfîrși betegită de moarte.

Și s-au veselit anii în șir;
cine a rupt din magnolia frunza?

Azi ei împreună stau în cîmîtir
și-s veselă în fiice zi.

Harpa minunată

Pe al mării mal un țărăn trăia,
— tînar sînt, vai! —
și două fete țărănul avea,
Smalge-mi-s-ar limba.

Cea mare mai neagră ca negrul pămînt,
cea mică mai albă ca soarele sfînt.

O dată au prins între ele să-și spună:
— „Ci hai să ne ducem pe fîrm, împreună!”

— „Potă tot să te speli tu o noapte și-o zi,
căci albă ca mine niciînd nu vei fi!”

Ajunseră ele pe fîrm și, aici,
cea mare un brînci îi dădu celei mici.

— „O scumpa mea soră, ajută-mi să ies
și-ți dăruî brățara de aur ales!”

— „Brățara de aur oricum n-o voi pierde,
tu însă în veci nu mai calci iarba verde!”

— „O, scumpa mea soră, ajută-mi să ies
și-ți dăruî coroana de aur ales!”

— „Coroana de aur oricum n-o voi pierde,
tu însă în veci nu mai calci iarba verde!”

— „O, scumpa mea soră, ajută-mi să ies
și-ți dăruî logodnicul ce l-am ales!”

— „Eu și pe logodnic oricum nu-l voi pierde,
tu însă în veci nu mai calci iarba verde!”

— „Du-i tatălui meu bun-rămasul, măcar;
în limpede val beau al nunții pahar.”

Și mamei mă-nchin — și tu spune-i măcar,
că-n limpede val beau al nunții pahar.

Iubitului spune-i că patul de nuntă
așterne-l nisipul, în apa atîndă.”

Și cum lingă fîrm un harpist locuia,
spre mare privînd, iată, trupul-i vedea.

Și-atunci pe frumoasă scofînd-o pe iarbă,
din ea-și făuri o minune de harpă.

Luă sînul, alb ca zăpada rămas,
ca dulce să fie al harpei lui glas.

Luă el și micile degete moarte,
făcîndu-le cuie frumoase de coarde.

Luîndu-și și cele de aur coșije,
el strune de harpă făcu din șuvițe.

La curtea miresei se duse apoi:
Ce chiu, veselie! — E nuntă în toi!

Cînd harpa o dată și-o lasă ciupită,
zîmbînd, și mireasa se lasă răpîită.

Cînd iarăși cu degetul pișcă o strună,
miresei pe cap i se pune cunună.

Și iarăși cînd struna pișcă,
— tînar sînt, vai! —

pe patul de nuntă mireasa murea.
Smulge-mi-s-ar limba.

Helena și marinarul

Helena coboară, pe chei ea coboară,
— huhuhu, huhuhu, —
și-o vede al mării prinț pe fecioara
huhuhu, huhuhu.

În brațe o ia, o sărută pe gură
și-apoi în adîncuri de mare o fură.

O dată, stînd ea lingă leagăn, cîntînd,
pe fîrm orologii aude sunînd.

— „Și cum aș putea eu, și cum să fac, cum,
să merg la biserică și eu acum?”

— „Prea bine-ai putea, și-i deschis orice drum,
să mergi la biserică și tu acum,

dar să te gîndești la cei mari, și la cei mici,
— tot la fel, —
și la cel ce doarme-n leagăn, cel mai mititel!”

„M-oi gîndi eu și la cei mari, și la cei mici,
— tot la fel, —
și la cel ce doarme-n leagăn, cel mai mititel!”

O-mbracă în roșu veșmint, cel mai scump,
cu scîlpăt de aur în fiice bumb.

Și părul de aur i-l piaptănd, blind,
cunună de aur în părul-i punînd.

În brațe o ia, o sărută și, iară,
din marea adîncă o scoate afară.

Sore paarta bisericii fata se duce
și mama-și aude strigînd la răscruce:

— „Helena, Helena, pe unde mi-ai fost?
De opt ani eu, noaptea, te-aștept fără rost!”

Helena, Helena răspunde îndată:
— „Eu fii de ai mării făcut-am — și-o fată!”

O duc ei atunci la altar și, anume,
ii dau preafrumoase, îndată, alt nume.

Al mării prinț prinde și el să se-arată
și-ncep să se-nvrîte icoanele toate.

— „Te gîndești, oare, la cei mari, și la cei mici,
— tot la fel, —
și la cel ce doarme-n leagăn, cel mai mititel?”

— „Nu mă mai gîndesc la cei mari, nici la cei
— mici, nici la cei
sore doarme-acum în leagăn, cel mai mititel!”

— „Milă ai de mine, Doamne, că-s sărman
— și-mi este greu!
o, pe cel mai bun prieten simt că mi-l pierd
— astăzi, eu!”

Cum cel mai roșu aur veșmintele-i luceau,
— huhuhu, huhuhu, —
de patima dragostei ochii-l ardeau.
Huhuhu, huhuhu.

Cum cel mai roșu aur veșmintele-i luceau,
— huhuhu, huhuhu, —
de patima dragostei ochii-l ardeau.
Huhuhu, huhuhu.

Cum cel mai roșu aur veșmintele-i luceau,
— huhuhu, huhuhu, —
de patima dragostei ochii-l ardeau.
Huhuhu, huhuhu.

Cum cel mai roșu aur veșmintele-i luceau,
— huhuhu, huhuhu, —
de patima dragostei ochii-l ardeau.
Huhuhu, huhuhu.

Cum cel mai roșu aur veșmintele-i luceau,
— huhuhu, huhuhu, —
de patima dragostei ochii-l ardeau.
Huhuhu, huhuhu.

CARL MIKAEL BELLMAN

(1740—1795)

Tătucului Movits, aflat în puterea boalei lui, oftica

— ELEGIE —
Bea din pahar — de moarte te apropii:
Nu te-nspăima, cu coasa-n prag că-ți vine.
Ea doar întredeschide ușa grozii
și-o-nchide iar — pe-un an — poate mai bine.
Da, boala ta spre groapă te doboară
Dar struna-ți iară
Să cînte-aprilul unei vieți depline!

Obrajii trași, gîlbul și cu roșeață;
Scobit și-i pieptul, umerii doar oase...
Dă-mi mîna; vine-albăstre, fără viață,
Ca-n baie văd; frave, noduroase
Injeperite și asudate
Dar cîntă, frate,
Clondirul zvină-tă! Cîntă, bea cît șase!

Dar, Doamne, mari! Ce seacă-i tusea ta!
Dogită sună, din rărunchi, hain.
Ti-i limba var — imi stringe inima;
Bureții și-mi mușchii, pielea; stai puțin!
Socoi aburi din cenușă? Suflii? Drace!
Da vinu-ncoace!
Skal! La mulți ani! E-un zeu și pentru vin!

Îți curge moartea din zeiesc hîrdău
Cu zîmbet, împăcare, cînt în picur.
Paharul viermi de fac în trupul tău
Vei crede că revarsă — asta-i sigur.
E dat de dușcă. Ochii-ți curg, biet baird.
Mațele-ți ard.
Strigi „la mulți ani!” „Desigur, strig, desigur!”

Un ultim gest pe-al Veseliei tron:
Adio-ți spune Bachus... La mulți ani!
Puținul sînge dă de cîntec zvon
Și-ți fierb în vine picuri năzdrăvoni.
Cîtește, cîntă, treacă totu-n gînd...
Mai vrei un rînd?
Mai mori? Ei, ce zici? „Nu mor! La mulți
— ani!”

GUSTAV FRÖDING

(1860—1911)

Fata din ochii mei

Seamă nu lua că-s beat — și seamă
Nici la pleșuvie să nu iei.
Vino — de spargi nuca, n-avea teamă
Alți simburți în feasta ei.

Hai să zicem că ești odalisca
In cerdac închisă, la sultan;
Că-i teighea cerdacul ce se iese
Și eu prinț sînt, de martipan.

Țîtera o să-ți destăinuască
Despre-un țărăn departe-n, cînt amar;
Sînt schimbat și porț pe chip o mască
Vezi, fetița, nu-s cine par.

O, Narcis, Narcis mă cheamă încă;
Din Hellada vin în calea ta:
În oglinda mea, în unda-adîncă
Imi aflasem eu dragostea.

Multă vilvă dragostea-mi stîrni-tă:
Coadrul era plin de plînsul meu.
M-a schimbat prin vrajă Afrodita
Și în ris mă iese azi, mereu;

Rizi — ni-i sufletul de-o seamă parcă.
Și al tău își ride plînsul doar;
Să-i furăm califului o barcă
Și să fugim de aici, măcar.

KARL AUGUST
TAVASTSTJERNA

(1860—1898)

Bizuit de muște

Ca muștele buzna în geam dăm într-una
și toate au aripi, nu-i fără niciuna.

Biz-biz, lunecăm și avînt luăm iară,
o lădm de la capăt, căci toți vrem afară.

Afară, pe id, ni-i acasă strînsura,
câci suflet și vîntul, și-ocola-i natura

În geam, deci, mereu dăm, mereu dăm navală.
S-o sparge odată — nu-i nici o-ndoielă!

În sală, la masă, far chef celelalte
și-i bine că-s multe, că-s multe încalte!

Desertul inghit și se-nocă-n pahore
și burta-și minjesc și pladesc cu-nocare.

Pe-un pic de grăsimă stau lacome-n roi,
dar, tot bizînd, înspre geam zburăm noi.

Trăim pentru soare, murim fără soare
spre geamuri, spre geamuri, în roi — spre
— salvare!

PÄR LAGERKVIST

(n. 1891)

În portul inimii, însîngerat

În portul inimii, însîngerat, prin spume
o ciudată corabie lunecă.
Are pinzele de lumină. Cum îi spune pe nume
corăbiei care, tăcută, alunecă
în portul inimii mele?

Ancora cade-n adîncuri.
Așteaptă liniștită
în noaptea aceea
și trezește-te în rada însîngerată

Nimeni nu te va întîmpina. Vîntul moare,
în pinzele goale uifînd să se prîndă.
Nici un val, nici o tremurare
a chipului tău în a singelui adîncă oglînda.

De unde ai venit?

Eu îmi doresc o corabie ieșită din port
cu pinzele luminoase —
nu pe tine te vreau.

Imi doresc o corabie ieșită din lumină
steagurile ei filii sărbătorește,
pinzele ei sînt daldora de soare
și această corabie alunecă în...
Cine ești tu?

Da ce zaci atît de grea,
atît de grea în rada însîngerată?

EDITH SÖDERGRAN

(1892—1923)

Țara care nu există

Ținșesc după o țară care nu există,
căci sînt ostenită să ținșesc după tot ce există.
Luna îmi povestește în ruma de argint
despre țara care nu există!

Țara unde toate dorințele ni-s minunate împlinite,
țara unde toate lanțurile noastre cad,
țara unde ne răcorim fruntea chinată de
gînduri

în rouă lunară.
Viața mi-a fost o fierbinte iluzie.
Dar am greșit și am dobîndit un singur lucru —
drumul spre țara care nu există.

În țara care nu există
iubitul meu poartă o coroană scîpărătoare.
Cine este iubitul meu? Ce nume are?
Cine este iubitul meu? Ce nume are?

Cerurile sînt tot mai înalte, mai înalte.
Un fîu al omului se scufundă în nemărginitele
— lor adîncimi

și nu cunoaște nici un răspuns.
Dar un fîu al omului nu este altceva decît
înțelepciune.

El își alungește brațele: Pe mine mă iubesc și
cerurile.

Și se aude un răspuns: Pe mine mă iubesc și
mă vei iubi întotdeauna.

ERIC BLOMBERG

(n. 1894)

Dumnezeul încătușat

Deșartă ne este strigarea spre ceruri — „O,
Doamne, o, Doamne, dezleagă-ne tu!”
În lanțuri ne e Dumnezeu și însuși să scape el
nu poate, nu.

În hău e legat nevăzutul Lui trup, printre stele
colan,
Dar inima vie a Lui e pămîntul, cu veșnicu-i
zbucium uman.

Bocînd zgomotos l-auzim prin furtuni, printre
lacrimi amare,
Strigînd tînguind, văduvit de nădejdi și cu
spaimă: „Iertare!”

El ne-a plămădit să-ndurăm, dar țînjește
și-ndură ca noi și-asa,
O, descătușat doar prin noi poate fi Dumnezeu
ce liberi ne vrea.

În piepturi ascuns duhul lui ni-i, ca-n peșteri
un scump giuvaier,

Și dumnezeiască-i lumină se cere din noi
slobozită spre cer.
Da, gîndul i-om face mai ager dar mîna de
fac ne va fi mistuită

Lumina de nu va țîni prin a umbrelor lume, ca
flăcără nebiruită.

S-o frînge cătușa pătrunsă de numai a celui
ce-i veșnic privire,
Cînd, slobod zburînd în Țările, El Unul sub stele
va fi-n strălucire.

Și, slobozii și noi, vom zbura sub puternica-i
filiițoare aripă,
Topiți laolaltă, lumina să fim din lumina lui
sfîntă o clipă.

În românește de
AUREL COVACI

DANIELLE: FEMEIA SOMNULUI

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Rădulescu

Redactori șefi adjuncți:

Cezar Baltag, Fănuș Neagu,

Nichita Stănescu

Secretar general de redacție:

Constantin Tălu

REDACTIA:

București, Bd. Ana Ipatescu 15

Telefon: 11.51.54; 12.16.10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE:

3 luni — 66 lei; 6 luni — 28 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTEII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginător: Nicolae Ion.